

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ПАРЛАМЕНЦІ СХОД: ШЭСЦЬ ГАДОУ РАЗАМ
2 стар.

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ
З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ М. ХВАСТОВА,
МІНІСТРА ЗАМЕЖНЫХ СПРАУ БЕЛАРУСІ
3 стар.

ГАСЦЕУНЯ
ЦІ ЗДЗЕЙСНІЦА МАРА СКУЛЬПТАРА Аляксандра ПРОХАРАВА?
4 стар.

Богдан НАГАЙЛА: "НА БЕЛАРУСІ ПРАБЛЕМЫ
БЕЖАНЦАЎ ВЫРАШАЮЦА ЦЫВІЛІЗАВАНА"
2 стар.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ
ВЫЙШЛІ З ДРУКУ ВЫБРАННЫЯ ТВОРЫ
АЛАІЗЫ ПАШКЕВІЧ (ЦЁТКІ)
4 стар.

БЕЛАРУСКІЯ ЛІТАРАТУРНЫЯ АДРАСЫ
Ў РАСІІ: ТОМСК
5 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГ
ЯПОНСКІ ДЗЕННІК
Адама МАЛЬДЗІСА (працяг)
6 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА
Уладзімір НЯКЛЯЕУ: "ПРАГА"
7 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
"СТАРЫ ОЛЬСА" — ВІРУЕ
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

10 красавіка 2002 года, № 15 (2781)

Цэна 135 рублёў

E-mail: golos_radziny@tut.by

Хроніка жыцця

Тры варыянты гімна

Дзяржаўная камісія па пра-
вядзенні конкурсу на стварэн-
не новага Дзяржаўнага гімна
Беларусі падвяла вынікі пер-
шага тура конкурсу.

На разгляд камісіі паступіла
433 прапановы. Але пасля ўваж-
лівага аналізу тэкстаў і музыкі ка-
місія вылучыла на другі тур толькі
тры варыянты. Гэта гімн на музы-
ку Нясцера Сакалоўскага (сённяшні
Дзяржаўны гімн Беларусі зацвер-
джаны ў 1955 годзе, а з пачатку
90-х гадоў выконваецца без слоў);
песня на музыку Уладзіміра Алоў-
нікава на словы Алеся Бачылы
"Радзіма мая дарагая", твор Васіля
Раіччыка на словы Леаніда Пран-
чака "Красуй, Беларусь!"

Як адзначыў першы намеснік
Міністра культуры Уладзімір Ры-
латка, больш за ўсё прапаноў па-
ступіла на музыку Нясцера Сака-
лоўскага, 117 аўтараў даслалі
свае паэтычныя варыянты гэтага
гімна замест верша Міхася Клім-
ковіча "Мы беларусы".

Працягваецца Веснавая сяўба

Па 25—30 гектараў у дзень за-
свае аўсом механізатар калгаса
"Заветы Ільча" Жабінкаўскага
раёна Сяргей КУНАШКА.

Аспівацкі эксперымент

Зацверджана праграма экспе-
рыментаў у Аспівацкім раёне
на пераходзе на новую мадэль
сацыяльнай падтрымкі гра-
мадзян Беларусі.

На прыкладзе гэтага раёна
ўлады мяркуюць вызначыць ап-
тымальны парадак прадастаў-
лення адраснай сацыяльнай да-
памогі, а таксама выпрацаваць
прапановы па ўпарадкаванні
льгот. Эксперымент у Аспівацкім
раёне працягнецца да канца года,
аднак яго першыя вынікі плану-
ецца падвесці да пачатку восені.

На суботнікі!

20 красавіка ў Мінску адбудзе-
ца агульнагарадскі суботнік, у
якім прымуць удзел прадпрыем-
ствы ўсіх форм уласнасці.

Такое рашэнне прынята ста-
лічнымі ўладамі. Адміністрацыі
раёнаў горада маюць намер ар-
ганізаваць работу ва ўрочышчы
Благаўшчына, дзе ствараецца
мемарыяльны комплекс "Трасця-
нец", а таксама ў зонах адпачын-
ку пад Мінскам.

Чакаецца, што ў выніку субот-
ніка ў гарадскі бюджэт будзе
адлічана больш за 1 мільярд руб-
лёў. Гэтыя сродкі плануецца на-
кіраваць на будаўніцтва ў Мінску
Дома міласэрнасці, які павінен
адчыніць свае дзверы 19 мая.

Лаўрэаты "Оскара" ў Мінску

У бліжэйшы час у кінатэатрах
Мінска адбудзецца паказ філь-
маў-лаўрэатаў і намінантаў
прэміі Амерыканскай кінаака-
дэміі "Оскар".

Сярод фільмаў, якія ўбачаць
мінчане, — "Гульні розуму" Рона
Хоўарда, які атрымаў 4 прэміі,
"Алі" Майкла Мана, "Кейт і Леа"
Джэймса Мэнгалда, "Чорны яст-
раб" Рыдлі Скота і іншыя.

Кнігі Украіны

У сталічным магазіне "Ака-
дэмія" з'явіўся новы раз-
дзел "Кнігі Украіны".

Тут прадстаўлена навукова-
тэхнічная літаратура 35 ук-
раінскіх выдавецтваў. За першы
месяц было прададзена мінчанам
135 навінак суседняй краіны. Ча-
каецца, што такі аддзел беларус-
кай кнігі хутка адкрыецца ў ад-
ным з кніжных магазінаў Кіева.

"Праз сакавік у красавік"

Студэнт-філолаг Віцебскага
дзяржаўнага ўніверсітэта Андрэй
КАРАЛЁЎ выконвае песні на сло-
вы і музыку, якія піша сам. Назва
яго першага музычнага альбома
— "Праз сакавік у красавік".

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

Выставы

СТО КАНКУРЭНТАЎ І ПАРТНЁРАЎ

Сучасная вытворчасць не можа існаваць без
сродкаў аўтаматызацыі, узровень якой вызна-
чае асноўныя паказчыкі: якасць і эканаміч-
насць. Гэтым і тлумачыцца цікавасць да
V Міжнароднай спецыялізаванай выставы "Аў-
таматызацыя, электроніка, электра-2002",
якая адбылася ў Мінску ў выставачным цэнт-
ры "Белэкспа". Сваю прадукцыю прапанава-
лі каля ста прадпрыемстваў Беларусі, Расіі, Гер-
маніі, Украіны, Літвы, Малдовы...

Найбольш шырока на выставе была прадстаў-
лена Беларусь. Сярод удзельнікаў — навукова-выт-
ворчае аб'яднанне "Інтэграл", завод "Электроніка",
Мінскае спецыяльнае канструктарскае бюро аўта-
матычных ліній, Навукова-даследчы інстытут срод-
каў аўтаматызацыі і шэраг іншых. Выстава — гэта
не толькі сродак пошуку пакупнікоў на прадукцыю
прадпрыемстваў, але і магчымасць абмену думкамі,
восьмітам. Дарэчы, у ёй удзельнічалі сапраўдныя
"кіты" ў галіне аўтаматызацыі, такія, як германскія
фірмы "Hans TURCK GmbH" і "Bosch Rexroth Groop".

У час работы выставы адбыўся шэраг семінараў
для інжынераў і распрацоўшчыкаў сродкаў аўта-
матызацыі.

НА ЗДЫМКАХ: сваю прадукцыю прапануе бела-
рускае прадпрыемства "Крэзісэрвіс"; абмен дум-
камі.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Афіша

БМАgroup ЗАПРАШАЕ

12 красавіка. 19.00. Парк-клуб
"Мінск". Прэзентацыя альбома
культавай каманды "Нейра Дзю-
бель" "Праўдзівыя гісторыі пра тое,
як у Карлсана ўгналі камбінезон".
У прэзентацыі таксама прымуць
удзел "ТТ-34" і "Сам працэс".

18 красавіка. 19.00. Парк-
клуб "Мінск". Прэзентацыя бела-
руска-польскага альбома "Сэрца
Еўропы in rock" з удзелам гуртоў
"Крама", "Новае неба", "Zygmunt
VAZA", "RIMA" (Беласток) і іншых.

27 красавіка і 8 мая. 19.00.
Парк-клуб "Мінск". Прэзентацыя
зборніка беларускага хардкора
"Hardcoreмания: чаду!": "ZET",
"Лялькі", А.Памідораў, "Plastic
Hardcore", "Splenetic", "Папёнкінз
Бенд", "Shitfun", "The panic",
"Diversia", "Сонца Мао",
"Knuckleduster", "Галіна Бэзу", "Го-
лая Манашка", "Дзеянія", "IQ48",
"J-Morc", "Zero-85" і іншыя.

Даведкі і заказ білетаў: 8-
0296-490888, 2118585 (аб. БМА),
www/BMA.home.by

падрабязнасці

НОВЫ ПАДАТАК НА АЎТАМАБІЛІ

На польскіх граніцах уведзены новы акцызны падатак на аў-
тамабілі, якія былі ў карыстанні. Паводле інфармацыі Генер-
альнага консульства Рэспублікі Беларусь у Гданьску, у нека-
торых выпадках сума, якая спаганяецца з такіх машын, павя-
лічылася ў восем разоў.

Так, вадзіцель аўтамабіля з
тэрмінам эксплуатацыі да двух
гадоў і аб'ёмам рухавіка да 2 000
кубічных сантыметраў павінен
будзе выплаціць акцызны пада-
так у памеры 3,1 працэнта ад
ацэначнага кошту транспартнага
сродку. Калі рухавік перавышае
названы аб'ём, то сума збору
складзе 13,6 працэнта ад ацэнач-
нага кошту машыны. Памер па-
датку на аўтамабіль з чатырох-
гадовым "стажам" і аб'ёмам ру-
хавіка менш за 2 000 кубічных
сантыметраў эквівалентны 27,1
працэнта ад яго ацэначнага кош-
ту. Пры большым аб'ёме рухаві-
ка збор павялічыцца да 37,6 пра-

цэнта. Калі ж машына эксплуата-
валася шэсць гадоў і больш, то
сума падатку ў залежнасці ад ру-
хавіка будзе складаць 51,1 і 61,6
працэнта адпаведна.

Міністэрства замежных
спраў нашай краіны звяртае
ўвагу беларускіх грамадзян на
магчымасць узмацнення кант-
ролю за транзітам аўтамабіляў,
якія былі ў карыстанні, праз тэ-
рыторыю Польшчы, у тым ліку
ў Беларусь, а таксама на маг-
чымае павелічэнне на час
транзіту залоговай сумы, якая
вяртаецца.

Марта АСТРЭЙКА, БелТА.

новы ўніверсітэт

СУЧАСНЫЯ МАЗЫ ПРАЕКТУЮЦЬ СТУДЭНТЫ

Указам Прэзідэнта Беларусі з 1 красавіка 2002 года Беларускае дзяржаўнае політэхнічнае акадэмія ператворана ў Беларускае нацыянальнае тэхнічнае ўніверсітэт.

Навуковыя даследаванні выкладчыкаў, аспірантаў і студэнтаў БДПА па фундаментальнасці, шырыні тэматыкі і прыкладной значнасці адпавядаюць патрабаванням, якія прад'яўляюцца міжнароднымі стандартамі да тэхнічнай ВНУ, дзе ідзе збліжэнне фундаментальных навук і бізнесу.

Пераканаўчым прыкладам збліжэння навуковых даследаванняў і патрэб вядучых прадпрыемстваў рэспублікі з'яўляецца кафедра "Аўтатранспартныя сродкі МАЗ", якая базіруецца на гэтым прадпрыемстве.

НА ЗДЫМКАХ: дацэнт кафедры, намеснік начальніка выпрабавальнага цэнтру Міхаіл ГАРБАЦЭВІЧ (у цэнтры) і выпускнікі кафедры — распрацоўшчыкі новага МАЗа стандарту "Еўра-3" Ігар БАРЫСЕВІЧ (злева) і Павел ШАБАНАЎ (справа); новы МАЗ 544069+9758 Мінскага аўтазавода, які адпавядае ўсім патрабаванням стандарту "Еўра-3". У яго стварэнні прымалі ўдзел маладыя спецыялісты.

аспект праблемы

ПАРЛАМЕНЦКІ СХОД: ШЭСЦЬ ГАДОЎ РАЗАМ

2 красавіка Беларусь і Расія адзначылі Дзень аднавання двух брацкіх народаў, які святкаваўся ў Мінску і Маскве, дзе прайшлі ўрачыстыя мерапрыемствы. Шырокі ўдзел у іх прынялі і прадстаўнікі Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі, які быў створаны шэсць гадоў таму.

Першая сесія ПС адбылася ў чэрвені 1996 года ў Смаленску. Менавіта там былі выбраны кіруючыя органы гэтай структуры, зацверджаны профільныя камісіі. А наогул за гэты час адбылося 20 сесій з удзелам беларускіх і расійскіх дэпутатаў, якія заклалі асновы фарміравання прававой сістэмы Саюзнай дзяржавы. Па словах намесніка старшыні Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі Вадзіма Папова, дэпутаты заўсёды займалі актыўную пазіцыю ў інтэграцыйных пытаннях. І калі падводзіць вынікі сумеснай працы, то, як адзначае Вадзім Папоў, "па ўсіх накірунках ёсць рух наперад". Паміж дзвюма краінамі больш няма пагранічных слупоў, для расіяні і беларусаў устаноўлена адзінае саюзнае грамадзянства, яны маюць аднолькавыя правы на адукацыю, ахову здароўя і г.д. У той жа час В.Папоў прызнае, што ў многіх ёсць жаданне паскорыць інтэграцыйныя працэсы, але для гэтага трэба, каб усе галіны ўлады пачалі працаваць больш інтэнсіўна.

І, як паказвае сумесны вопыт беларускіх і расійскіх дэпутатаў, гэта цалкам магчыма. Яны падрыхтавалі і прынялі, у прыватнасці, праекты законаў "Аб фінансава-прамысловых групах", "Аб адзіных падыходах у пенсійным забеспячэнні асоб, якія праходзілі ваенную службу, службу ў органах унутраных спраў, і іх сямей — грамадзян дзяржаў — удзельнікаў Саюза Беларусі і Расіі", "Аб грамадзянстве Саюза", "Аб інвестыцыйнай дзейнасці", "Аб абароне эканамічнай канкурэнцыі" і інш. Шэраг прынцыповых прапановаў Парла-

менцкага Сходу быў улічаны пры падрыхтоўцы Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы. Акрамя таго Парламенцкім Сходам быў распрацаваны праект Канстытуцыйнага Акта, які хутка будзе разглядацца на пасяджэнні Вышэйшага Дзяржаўнага Савета. Праведзена таксама вялікая работа па распрацоўцы нарматыўнай базы для правядзення выбараў у новы парламент Саюзнай дзяржавы, які будзе выбірацца грамадзянамі дзвюх краін.

14 сакавіка на XX сесіі Парламенцкага Сходу быў прыняты праект бюджэту Саюзнай дзяржавы на 2002 год, які будзе канчаткова зацверджаны Вышэйшым Дзяржаўным у Маскве 12 красавіка: Даходы бюджэту вызначаны ў памеры 2,643 мільярда расійскіх рублёў, а расходы — 3,3 мільярда. Пры гэтым расійскі бок павінен адлічыць у агульны бюджэт звыш 1,672 мільярда, а Беларусь — 900 тысяч расійскіх рублёў. Праектам прадугледжваецца фінансаванне 35 праграм, падпраграм, праектаў і мерапрыемстваў. У іх ліку — уладкаванне дзяржграніцы і мытных пунктаў, сумесныя мерапрыемствы па забеспячэнні функцыянавання рэгіянальнай групы войскаў Беларусі і Расіі, праграма сумеснай дзейнасці па пераадоленню наступстваў чарнобыльскай катастрофы, мерапрыемствы ў сферы сацыяльнай палітыкі, правядзенне Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", культурны абмен і іншае.

Акрамя заканатворчай дзейнасці прадстаўнікі Парламенцкага Сходу вядуць напружаную работу па ўмаца-

ванні міжнароднага аўтарытэту Саюзнай дзяржавы і яе міжнародным прызнанні. У мінулым годзе, напрыклад, на 105-й канферэнцыі Міжпарламенцкага Саюза ў Гаване было прынята рашэнне аб наданні ПС статусу пастаяннага назіральніка. Гэта рашэнне можна лічыць своеасаблівым прарывам, які адчыняе перспектывы для наладжвання аналагічных сувязей з іншымі міжнароднымі структурамі. У сваёй дзейнасці дэпутаты ад дзвюх краін выкарыстоўваюць практыку прыняцця сумесных заяў па найважнейшых пытаннях міжнароднага жыцця.

У сваю чаргу, цікавае да дзейнасці гэтага органа выказваюць і замежныя палітыкі. У рабоце Парламенцкага Сходу Саюза ўдзельнічаюць наглядальнікі югаслаўскай Скупшчыны, прадстаўнікі міжфракцыйных дэпутацкіх аб'яднанняў Нацыянальнага Сходу Арменіі, Вярхоўнай Рады Украіны, шэрага міжнародных і нацыянальных грамадскіх арганізацый. Статус назіральніка атрымаў у мінулым годзе і Міжнародны саюз грамадскіх аб'яднанняў "Саюзная грамадская палата", які аб'ядноўвае 190 грамадскіх арганізацый з Беларусі, Расіі, Балгарыі, Казахстана, Украіны, Францыі, Малдовы і іншых краін. Узначальвае Саюзную грамадскую палату наш зямляк Пётр Клімук — кіраўнік Цэнтру падрыхтоўкі касманаўтаў імя Юрыя Гагарына. Восенню мінулага года па ініцыятыве Парламенцкага Сходу і Саюзнай грамадскай палаты ва Улан-Удэ адбылася міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Сацыяльная палітыка Саюзнай дзяржавы і роля грамадскасці". А зараз актывісты Саюзнай палаты рыхтуюцца да другога з'езда Міжнароднага саюза грамадскіх аб'яднанняў, які пройдзе 26-27 красавіка ў Маскве.

Ларыса ЛАЗАР.

супрацоўніцтва

У канцы лютага завяршылася праца над праектам новай рэдакцыі Закона Рэспублікі Беларусь аб бежанцах. Стары закон дзейнічаў з 1995 года. У 1999 годзе ў сілу ўступіла яго новая рэдакцыя. З таго часу адбылося шмат змен у грамадскім жыцці, міграцыйнай сітуацыі ў свеце і ў нашай краіне, у прыватнасці.

Галоўная ж падзея для нас — далучэнне Беларусі да асноўнага міжнароднага дакумента, які рэгулюе статус бежанцаў у свеце, — Канвенцыі 1951 года. Названы вышэй дакумент прымаўся ўсяго толькі на некалькі наступстваў вайны. Рэчаіснасць жа такая, што і ў новым стагоддзі праблема стала не менш актуальнай і балючай. Сёння Упраўленне Вярхоўнага Камісара ААН аказвае дапамогу 22 мільёнам бежанцаў і перамешчаных асоб. Гэта велізарная лічба ўключае ў сябе пакаленчыя лёсы, разбітыя сем'і, слёзы і горыч такіх жа людзей, як мы з вамі. Няхай сабе яны нарадзіліся ў іншых краінах, інакш пражылі жыццё, маюць іншы колер скуры, але ва ўсіх іх чырвоная кроў. Ім таксама, як і нам, балюча і хочацца калісьці прагнуцца ў сваім доме, убачыць шчаслівы твар свайго дзіцяці і не баяцца за сваё і яго жыццё.

Менавіта такая думка была асноўнай на семінары, які праводзіўся прадстаўніцтвам УВКБ ААН у Беларусі сумесна з Пастаяннай камісіяй Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па міжнародных справах і сувязях з СНД.

«НА БЕЛАРУСІ ПРАБЛЕМЫ БЕЖАНЦАЎ ВІРАШАЮЦА ЦЫВІЛІЗАВАНА» — ЛІЧЫЦЬ БОГДАН НАГАЙЛА, КІРАЎНІК ПРАДСТАЎНІЦТВА УВКБ ААН

Наколькі актуальная праблема бежанцаў для Беларусі? Першыя пасведчанні бежанцаў у нашай краіне былі ўручаны ў 1997 годзе. Іх уладальнікамі сталі грамадзяне Афганістана і Эфіопіі. Гэтыя людзі прыехалі на Беларусь вучыцца ў перыяд, калі ўрады іхніх краін былі лаяльныя да сацыялістычнага ладу жыцця. Прайшлі гады, і вяртанне дадому з дыпламам былога СССР стала немагчымым з-за пагрозы фізічнага знішчэння. Значная колькасць людзей, прызнаных бежанцамі на Беларусі, маюць такі лёс. Тыя ж, хто прыязджае на Беларусь цяпер з мэтай атрымання статусу бежанца, асноўным матывам свайго кроку называюць пошук прыстанішча ў сувязі з ваеннымі дзеяннямі ці ў сувязі з рэальнай пагрозай стаць ахвярай праследванняў з прычыны палітычных перакананняў ці нацыянальнай прыналежнасці ў іх краіне, частая прычына ўезду — уз'яднанне сямей.

З 1998 па 2001 год у беларускія тэрытарыяльныя органы па міграцыі па пытанні рэгістрацыі хаданіцтваў аб прызнанні бежанцамі звярнулася каля 25 тысяч іншаземцаў. Толькі ў адносінах 920 чалавек была распачата працэдура прызнання бежанцамі. Астатнія не прайшлі рэгістрацыю. Такім чынам, на 1 сакавіка 2002 года бежанцамі ў нашай краіне прызнаны 605 чалавек, уключаючы 217 дзяцей. Большасць — выхадцы з Афганістана, а таксама з Эфіопіі, Грузіі, Таджыкістана, Азербайджана, Ірана, Палесціны, Індыі, Ірака, Камеруна, Ліберыі і Руанды. Асноўная частка — працаздольныя мужчыны. Трэць іх маюць вышэйшую ці сярэдняю спецыяльную адукацыю, столькі ж — сярэдняю. Каля 40 працэнтаў (уключаючы дзяцей) не маюць сярэдняй адукацыі. Цяпер на разглядзе знаходзіцца 70 спраў. Відавочна, што ў дзяржаўным маштабе гэтыя лічбы не такія ўжо і вялікія. Для прыкладу: заходнія краіны ў сярэднім атрымліваюць штогод 15-20 тысяч заяў аб прызнанні бежанцамі. Сур'ёзнае стаўленне нашай дзяржавы да праблемы бежанцаў сведчыць пра імкненне павяжаць правы кожнай асобы.

Новая рэдакцыя Закона аб бежанцах спатрэбілася, па-першае, з-за падпісання Беларуссю Канвенцыі 1951 года: неабходна было прывесці ў адпаведнасць нацыянальнае і міжнароднае заканадаўства. Па-другое, трэба было выключыць палажэнні, якія не прымяняліся на практыцы.

Закон не толькі спросціць працэдуру атрымання статусу бежанца, але на практыцы аблегчыць жыццё многім. Цяпер пасведчанне бежанца з'яўляецца дакументам, які не проста пацвярджае асобу, але і замяняе пашпарт (нацыянальны пашпарт здаецца пры атрыманні пасвед-

чання бежанца). Па новым заканадаўстве грамадзяне, якім па нейкіх прычынах адмоўлена ў атрымання статусу бежанца ў нашай краіне, могуць вярнуцца дадому, калі ім не пагражае небяспека. Выключаны шэраг палажэнняў, якія прадугледжвалі адказ у прадстаўленні статусу бежанца. Хаця, зразумела, асноўныя матывы — учыненні цяжкія злачынствы на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, непраўдзівая інфармацыя пра сябе, неабгрунтаванасць хаданіцтва і некаторыя іншыя — засталіся. Па беларускім заканадаўстве чалавек, якому адмовілі ў прадстаўленні статусу бежанца, мае права звярнуцца ў суд па абарону сваіх правоў.

Але застаюцца пакуль і праблемы. У прыватнасці, беларускія ўлады не маюць сродкаў, каб дэпартаваць нелегалаў. Цяпер УВКБ ААН рыхтуе кампанію вяртання афганцаў з усяго свету на радзіму. Але такое будзе магчымым толькі пасля таго, як стабілізуецца становішча ў гэтай краіне.

Богдан Нагайла вельмі высока ацаніў дзеянні Беларусі ў вырашэнні праблемы бежанцаў. Ён назваў іх цывілізаванымі. Б.Нагайла падкрэсліў, што за апошнія гады ў Беларусі створана сур'ёзная заканадаўчая база, адміністратыўны механізм працы з асобамі, што шукаюць прыстанішча. Характэрна, што большасць людзей, якія звяртаюцца

ў беларускія міграцыйныя службы, не прыходзіцца звяртацца па дапамогу ці абарону ва УВКБ ААН. Па ўсёй краіне працуюць адпаведныя органы, існуе працэдура вызначэння статусу бежанца. Апошняя, сцвярджае Богдан Нагайла, з'яўляецца ўзорнай для многіх краін Еўропы. Цікава, што яшчэ да далучэння да Канвенцыі 1951 года Беларусь дзейнічала па яе прынцыпах. "Многія краіны, якія далучыліся да названага дакумента значна раней, не працавалі ў названым накірунку так актыўна", — дадае Б.Нагайла.

На Беларусі ж для гэтага ёсць неабходныя чалавечыя, юрыдычныя рэсурсы. Ёсць жаданне і воля працаваць. У сваю чаргу, дапамагае краіне і УВКБ ААН: працуе на беларускіх граніцах, укладваючы сродкі ў іх абсталяванне, праводзіць навучанне чыноўнікаў названай галіны. Нядаўна Еўрасаюз выдзеліў для Беларусі, Малдовы і Украіны грант на суму 3 мільёны еўра, разлічаны на тры гады. Цяпер задача Беларусі — прыцягнуць як мага больш увагі сусветнай грамадскасці і дамагчыся прызнання сваіх праблем і намаганняў у названым накірунку. Толькі ў такім выпадку можна спадзявацца на размеркаванне рэсурсаў на нашу карысць.

Алена СПАСЮК.

ад першай асобы

Міхаіл ХВАСТОЎ, міністр замежных спраў Беларусі:

“НАДАЁМ СУР’ЁЗНУЮ ЎВАГУ РОЗНЫМ РЭГІЁНАМ СВЕТУ...”

З прэс-канферэнцыі ў МЗС Беларусі (28.03.2002)

Інфармацыйнае агенцтва “БелТА”: Міхаіл Міхайлавіч, у гэтым годзе планавалася пашырыць сетку нашых замежных устаноў. Ці не маглі б вы расказаць, як гэты працэс праходзіць?

— Мы надаём сур’ёзную ўвагу адкрыццю нашых дыпрадстаўніцтваў у розных рэгіёнах свету. Аднак усё, вядома, будзе залежаць ад нашых фінансавых магчымасцей. Пакуль плануем дзейнічаць больш прадметна і на гарызантальным узроўні ў рамках СНД: і ў Расіі, і на Украіне. Мы будзем падтрымліваць адкрыццё аддзяленняў Пасольства Беларусі ў Расійскай Федэрацыі, у рэгіёнах Расіі, аб’ём гандлю з якімі для нас мае істотнае значэнне ў мэтах захавання нашых рынкаў. Будзем праводзіць такую ж палітыку і на Украіне. А што датычыць нашай будучай прысутнасці ў іншых рэгіёнах, мяркую, што ў гэтым годзе мы адкрыем пасольства ў Туркменістане.

Інфармацыйнае агенцтва “Інтэрфакс”: Міхаіл Міхайлавіч, дзесяць краін-кандыдатаў на нядаўняй сесіі ў Бухарэсце заявілі аб намеры хутчэйшага ўступлення ў НАТО, што было ўспрынята станоўча. У тым выпадку, калі Беларусь трапіць у афіцыйнае дзяржаўнае НАТО, ці будзе выпрацавана нейкая новая стратэгія ўзаемаадносін з альянсам? Якое ўзаемадзеянне з Расіяй у гэтым накірунку?

— Я не думаю, што мы ў бліжэйшы час будзем у акружэнні альянсу. І ёсць пытанне Расіі, ёсць пытанне Украіны. Не трэба здымаць гэта з уліку. А што адносіні з альянсам мы будзем ладзіць такім чынам, каб захаваць уласную бяспеку. І, вядома, будзем кансультавацца з Расійскай Федэрацыяй, бо дамоўленасці на конт гэтага ёсць. Мы падпісалі сумесны дакумент — Праграму ўзгодненых дзеянняў у сферы знешняй палітыкі дзяржаў — удзельнікаў Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы на 2002—2003 гады, у рамках якой мы дамовіліся кансультавацца па пытаннях, што адносяцца да сферы дзейнасці НАТО.

Інфармацыйнае агенцтва “ІТАР-ТАСС”: Скажыце, калі ласка, ці ёсць у беларускага боку ўпэўненасць, што 12 красавіка будзе падпісаны ўвесь пакет дакументаў з Расійскай Федэрацыяй, які забяспечыць стварэнне аднолькавых эканамічных умоў суб’ектам гаспадарання на тэрыторыі Расійскай дзяржавы? А калі больш дакладна, як зараз ідзе работа над апошнім неадрацаваным пагадненнем, што датычыць ўскосных падаткаў?

І ў сувязі з гэтым такое падпытанне: ці стала нечаканасцю для беларускага боку рашэнне расійскага ўрада аб павышэнні таможных пошлін на іншамаркі і ці не ўзніклі ў сувязі з гэтым ускладненні ў таможным ўзаемадзеянні паміж Беларуссю і Расіяй?

— Апошняе пытанне якраз і абмяркоўваецца цяпер нашымі таможнымі службамі. Нічога новага ў гэтай расійскай палітыцы мы не бачым для сябе. І наогул, выходзім з таго, што любая краіна павінна юрыдычнымі метадамі абараняць уласныя рынкі, сваіх вытворцаў. Я думаю, нашы падыходы ў гэтых адносінах будуць узгоднены ў бліжэйшы час па канкрэтным пытанні павышэння таможных пошлін на аўтамабілі.

Мы ўпэўнены, што дакументы 12 красавіка будуць падпісаны. Праходзяць апошнія кансультацыі. Засталося пакуль нявырашаным пытанне збору ўскосных падаткаў — хутчэй за ўсё, рэжым кампенсацыі. Я думаю, што 12 красавіка мы гэтае пытанне вырашым.

Тэлебачанне, “8 канал”: Распачаце, калі ласка, сітуацыю з прыднястроўскім прадстаўніком. На якім узроўні яго будуць сустракаць?

— Я прасіў бы вас быць крыху акуртаней, разважаючы аб такіх палітычных пытаннях. Аб спецпрадстаўніку Прэзідэнта Прыднястроўя мы пачулі нечакана. Пакуль мы не маем ніякай інфармацыі ні з Прыднястроўя, ні з Кішынёва. І, вядома, ні пра якога спецыяльнага прадстаўніка, які б мог у гэтай якасці быць акрэдытаваны ў Беларусі, размовы не ідзе. Мы разгледзім гэта пытанне, калі яно будзе афіцыйна ўзгоднена з Кішынёвам. Мы ўспрымаем Малдову як адзіную дзяржаву ў існуючых граніцах і падтрымліваем прынцып тэрытарыяльнай цэласнасці краіны, аб чым неаднаразова ўжо гаварылі ў час знаходжання афіцыйных дэлегацый Малдовы ў нас і нашых — у Малдове.

Беларускае тэлебачанне, АТН: На апошняй парламенцкай сустрэчы ў Санкт-Пецярбургу А.Севярын заявіў аб сваім жаданні весці перагаворы аб далейшых адносінах ПА АБСЕ з Беларуссю. Ці ёсць у вас такая інфармацыя? Калі, у такім выпадку, можа пачацца перагаворны працэс?

— Асабіста мая пазіцыя на конт гэтага такая: настаў час гаварыць па сутнасці. А.Севярын ўзначальвае Парламенцкую Асамблею гэтай арганізацыі і павінен размаўляць з нашым парламентам. Гэту

тэму я абмяркоўваў з двума старшынямі палат, яны прынялі такі падыход. І я думаю, што ўсе пытанні, якія датычаць рашэння задач выканаўчай уладай нашай краіны, будуць вырашацца з дапамогай Міністэрства замежных спраў, але Парламенцкая Асамблея АБСЕ і наш парламент павінны актывізаваць супрацоўніцтва, і пытанне прысутнасці нашага парламента ў Парламенцкай Асамблеі АБСЕ будзе ў бліжэйшы час знята.

Інфармацыйнае агенцтва “Інтэрфакс”: Ці мае намер беларускі бок удзельнічаць у Парламенцкай Асамблеі ў Берліне? Калі не, то чаму?

— Я думаю, што на цяперашняй стадыі развіцця нашых адносін з АБСЕ і з Парламенцкай Асамблеяй АБСЕ гэтыя пытанні павінны задавацца перш за ўсё парламенту. Гэта ўжо яго функцыя — удзельнічаць ці не. Мы разлічваем, што магчымасць удзелу парламента Беларусі ў дзейнасці Парламенцкай Асамблеі АБСЕ павінна быць вырашана ў самы бліжэйшы час. Наколькі настойлівым будзе наш парламент — гэта таксама важна.

“Народная газета”: Якія краіны вы плануеце наведаць з афіцыйным візітам у гэтым годзе?

— Марока, Аман, Бахрэйн. Плануецца мой удзел у канферэнцыі Руху недалучэння на ўзроўні міністраў замежных спраў. Усе паездкі будуць звязаны з будучымі візітамі Прэзідэнта Беларусі ў гэтыя рэгіёны.

Інфармацыйнае агенцтва “ІТАР-ТАСС”: У апошні час з’явілася інфармацыя, што 12 красавіка будзе разглядацца кадравы пытанне, звязанае з магчымым прызначэннем У.Ярмошына на адну з высокіх пасад у Пастаянным камітэце Саюзнай дзяржавы. Скажыце, калі ласка, наколькі інфармацыя дакладная і што на конт гэтага лічыць расійскі бок?

— Я б не хацеў пакуль прадвызначаць, якім чынам закончыцца разгляд гэтага пытання, але пацвярджаю: яно разглядалася і з парадку дня пакуль не знята. Магчыма, у выніку абмеркавання, у тым ліку і кадравых пытанняў, 12 красавіка мы даведаемся пра некаторыя новыя прызначэнні. Хацеў бы падкрэсліць адну істотную дэталю: усе прызначэнні будуць, безумоўна, праводзіцца ў адпаведнасці з палажэннем Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы.

Прэс-служба МЗС.

бізнес-клуб

Адбыўся візіт у Каралеўства Нідэрланды дэлегацыі Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі (БНПА) пад кіраўніцтвам яе прэзідэнта — першага намесніка старшыні Беларускай канфедэрацыі прамысловцаў і прадпрыемальнікаў Н.Стральцова. У склад дэлегацыі ўвайшлі таксама кіраўнікі беларускіх кампаній “Анега” і “Белпелет”.

У адпаведнасці з праграмай наведвання, дэлегацыя правяла шэраг сустрэч з кіраўнікамі Нідэрландскай асацыяцыі прадпрыемстваў механічнай, металаапрацоўчай, пластыкавай, электроннай прамысловасці і сумежных сектараў FME-CWM (г.Зутэрмеер), Нідэрландскага кансультатывага інстытута бульбаводства NIVAA (г.Гаага), вядучых галандскіх кампаній па вытворчасці крухмала-

ДЗЕЛАВЫЯ СУСТРЭЧЫ ў НІДЭРЛАНДАХ

лу, мукі і іншых інгрэдыентаў “AVEBE” (г.Гронінген) і “Meelunie” (г. Амстэрдам).

У час перамоў узгоднена магчымасць падпісання мемарандума аб супрацоўніцтве паміж БНПА і FME-CWM, які б прадугледжваў абмен камерцыйнай інфармацыяй, усталяванне гандлёвых і інвестыцыйных ўзаемасувязей.

Дасягнута таксама дамоўленасць з інстытутам NIVAA аб развіцці супрацоўніцтва ў галіне вытворчасці бульбы, а з кампаніямі “AVEBE” і “Meelunie” абмеркаваны перспектывы гандлю натуральным і мадыфікаваным крухмалам.

Алег ЛЯХ.

спорт

ТУРНІР НА ПРЫЗЫ АЛЯКСАНДРА МЯДЗВЕДЗЯ

У Мінску прайшоў Міжнародны турнір барцоў вольнага стылю на прызы трохразовага алімпійскага чэмпіёна Аляксандра Мядзведзя.

У гэтых прэстыжных спаборніцтвах, якія адносяцца да катэгорыі Гран-пры, удзельнічалі атлеты больш чым з 20 краін, у тым ліку зборныя каманды Расіі, Ірана, ЗША. Найбольшага поспеху дасягнулі расіяне — 9 узнагарод: па тры залатыя, сярэбраныя, бронзавыя медалі. Моцнай камандзе Расіі дастойна процістаялі беларускія барцы — 5 узнагарод. Залатыя медалі “ўзялі” Герман Кантаеў і Аляксандр Шамараў, сярэбраныя — Бейбулат Мусаеў і Аляксандр Гузаў, бронзавыя — Сяргей Дземчанка. На п’едэстале падымаліся таксама спартсмены Казахстана, Украіны, Ірана, Узбекістана, ЗША.

Па меркаванні Аляксандра Мядзведзя, беларускім барцам удаецца захоўваць пераэмнасць, таму што ў краіне клопацца аб выхаванні рэзерву. Прыклад таму — спадарожны даросламу дзіцячы міжнародны турнір “Медзведзяня”. На гэты раз у ім удзельнічалі юныя барцы з Араб-

скіх Эміратаў, Расіі, ЗША, Літвы, Латвіі, Украіны і, зразумела, Беларусі.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

НА ЗДЫМКАХ: у час узнагароджвання; Аляксандр МЯДЗВЕДЗЬ з унукам Мікітам; схватка паміж Аляксандрам ШАМАРАВАМ і Хабібам УМАХАНАВАМ.

Здарэнні Знойдзена частка урану, выкрадзенага з Ігналінскай АЭС

Сенсацыяй стала паведамленне аб тым, што спецслужбы Літвы знайшлі частку урану, выкрадзенага ў 1992 годзе з Ігналінскай АЭС.

Сяміметровую касету рэактара РБМК, якая важыць 270 кілаграмаў, злодзеі разрэзалі на часткі і схавалі ў розных месцах Літвы.

У 1997 годзе, пасля арышту арганізатара гэтага крадзяжу камандзіра ўзвода аховы АЭС Рамунаса Мачараўскаса, былі знойдзены тайнікі ў Вісагінасе, Каўнасе, Вільнюсе. Злодзеі спрабавалі прадаць уран замежным спекулянтам, аднак гэта ім не ўдалося. Прышлося здабычу схавач. Цяпер знойдзены яшчэ адзін тайнік

ва Уценскім раёне. 10 кілаграмаў урану было закапана на пустуючым полі недалёка ад шашы Вісагінас — Уцена.

Як стала вядома карэспандэнту БелТА, усяго ўжо знойдзена каля 100 кілаграмаў выкрадзенага урану. З’явілася надзея, што ў бліжэйшы час знойдзецца і астатні. Не выключана, што некаторая яго колькасць схавана і на тэрыторыі Беларусі.

Альгімантас БРАЗАЙЦІС, БелТА.

Фота БелТА

гасцеўня

Скульптару Аляксандру Прохараву 26 гадоў. Узрост мастака і чалавека, калі ўсё толькі пачынаецца. Смела можна думаць пра будучыню, планаваць і не баяцца, што для рэалізацыі творчых задум і жыццёвых мэт не хопіць часу.

Не халіць можа іншага — аднаведных умоў, разумення і грошай, у рэшце рэшт. Не сакрэт, скульптура як від мастацтва вымагае шмат сродкаў: тут і матэрыял, і натура... Пакуль маладому чалавеку шчасціць. Ён трапіў у ака-

дэмічныя майстэрні пры Міністэрстве культуры. Цяпер на працягу трох гадоў будзе мець майстэрню і пастаянны заробак. Асноўная задача, што ставіцца перад навучэнцамі майстэрняў, — удасканаленне і развіццё рэалістычнага накірунку сваёй творчасці.

ПОМНИК «БІТВА НА НЯМІЗЕ»

ЦІ ЗДЗЕЙСНІЦА МАРА СКУЛЬПТАРА АЛЯКСАНДРА ПРОХАРАВА?

Галоўнае ж шанцаванне А.Прохарава, на мой погляд, — абраны ім творчы накірунак, няхай сабе і вельмі праца- і матэрыялаемісты — манументальная скульптура. Нямала спрыяў гэтаму Анатоль Арцімовіч, настаўнік А.Прохарава ў Акадэміі мастацтваў (скончыў у 1995 годзе). "Цудоўна, калі чалавек, які думае аб'ёмам і прасторай, яшчэ і вучаць матэрыяльнаму ўвасабленню гэтага. Кожны выкладчык можа даць вучню толькі тое, што мае сам. Тут мне пашанцавала", — кажа А.Прохараў. Дарэчы, А.Арцімовіч — адзін з аўтараў праекта Кургана Славы, што пад Мінскам, помніка Брэсцкай крэпасці-героя. З яго апошніх прац — выява Рагнеды ў горадзе Заслаўі.

А.Арцімовіч можа ганарыцца сваім вучнем, чыімі рукамі створаны помнік, які нядаўна з'явіўся ў Мінску: ва ўнутраным дварыку Белдзяржуніверсітэта ўсталявана выява Кірылы Тураўскага. З гэтай ідэяй скульптар удзельнічаў у конкурсе, аб'яўленым у Гомелі. Яму прапанавалі дапрацаваць помнік, але ў выніку перамог усё ж іншы мастак. Пасля выпадкова ўбачыў у газеце аб'яву, што БДУ таксама аб'явіў конкурс на скульптуру Кірылы Тураўскага, у якім Аляксандр Прохараў і перамог. Вось такія невыпадковыя выпадковасці падарылі Мінску вельмі цікавыя скульптурны твор.

Мінск — родны і любімы горад Аляксандра Прохарава. Ён вельмі шкадуе, што ў нас шмат прабелаў у гісторыі, што

ў выніку войнаў і іншых разбурэнняў засталася мала помнікаў культуры. Хаця, лічыць Аляксандр, магчыма, таму ў беларусаў і нараджаецца так шмат ідэй і ў жывапісе, і ў скульптуры.

Новая задума скульптара — помнік "Бітва на Нямізе". Вядома, што часам заснавання Мінска лічыцца год, калі горад быў разбураны. Тут напрошваецца параўнанні. Згадваецца птушка Фенікс, падобна якой Мінск неаднойчы адраджаўся і пачынаў жыць і развівацца. А.Прохараў расказвае: "Няміга — крывавае месца. Калі верыць "Слову аб палку Ігаравым", кроў лілася ракой у час той бітвы. Пазней на гэтым месцы ўзнікла плошча, дзе здзяйсняліся пакаранні. Магчыма, не выпадкова некалькі гадоў таму менавіта тут здарылася трагедыя, калі адначасова загінула шмат людзей. Ахвярам той бяды ўжо ёсць помнік. На жаль, няма ніякага не тое што помніка, але і памятнага знака, прысвечанага падзеям, ад якіх адлічваецца гісторыя новага Мінска.

Аляксандр працаваў над дыпломнай работай на гэтую тэму. Цяпер мае трэці варыянт помніка. Ён уяўляе сабой стары, ржавы ад часу і крывы меч, які стаіць на камені. Аляксандр Прохараў кажа: "Мне хочацца нагадаць пра гісторыю Мінска, пра небяспечнасць усялякіх сутыкненняў наогул і міжусобіц, у прыватнасці".

Але з рэалізацыяй праекта існуе шмат праблем. Былое кіраўніцтва Міністэрства куль-

туры абяцала падтрымку скульптару. Але пакуль пытанне застаецца адкрытым.

Працуе мастак і над іншымі вобразамі — напрыклад, серыяй выяў жанчын. "Усе жаночыя твары ўнікальныя, — лічыць Аляксандр. — Звярніце ўвагу, позірк скіраваны практычна ў адну кропку, а настрой, характар у кожнай свой". Аляксандр Прохараў працуе з глінай, якую, як ён сцвярджае, выкарыстоўваў сам Андрэй Бембель. Скульптар жартуе, што спадзяецца на захаванне ў ёй энергетыкі майстра. Мне ж хочацца пажадаць, каб спраўдзіліся задумы Аляксандра Прохарава і мінчане змаглі адчуць яго дабратворную энергетыку, глядзячы на скульптуры, народжаныя яго творчай фантазіяй і ўмельымі рукамі.

Алена СПАСЮК.

НА ЗДЫМКАХ: праект помніка «Бітва на Нямізе»; скульптар Аляксандр ПРОХАРАЎ.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

прэзентацыя

«СТАНУ ПЕСНЯЙ У НАРОДЗЕ...»

Айчыныя чытачы атрымалі цудоўны падарунак: у выдавецтве "Беларускі кнігазбор" выйшлі з друку выбраныя творы Цёткі. Гэта самае поўнае выданне твораў выдатнай паэтэсы. І, мяркуючы па адносна невялікім тыражы — 4 000 экзэмпляраў, яно хутка стане бібліяграфічнай рэдкасцю. Дарэчы, серыя "Беларускі кнігазбор" была распрацавана ў Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. За шэсць гадоў яе існавання тут былі надрукаваныя выбраныя творы Максіма Багдановіча, Яна Чачота, Вацлава Ластоўскага, Янкі Брыля, Элізы Ажэшкі... І вось цяпер — новая сустрэча з вялікай дачкой нашай Бацькаўшчыны Алаісай Пашкевіч, якую ўвесь свет ведае пад імем Цёткі. А ўступны артыкул і каментарый да выдання напісала пісьменніца Валянціна КОЎТУН, якая дала інтэрв'ю карэспандэнту "Голасу Радзімы".

— Валянціна Міхайлаўна, чым, на ваш погляд, цікавая ў першую чаргу кніжная навінка?

— Думаю, не памылюся, калі скажу, што гэта выданне ўнікальнае. Творы Цёткі ў нас не выходзілі ўжо больш за 10 гадоў. І нарэшце беларускі чытач і грамадства атрымалі доўгачаканую кніжку. Цётка — не толькі паэтэса-рэвалюцыянерка. Яна з'яўляецца пачынальніцай усёй беларускай літаратуры, заснавальніцай жаночага дэмакратычнага руху. У яе асабе самым лепшым чынам спалучыліся якасці паэтэсы і грамадскага дзеяча, бібліятэкаркі і педагагічнага работніка.

Што тычыцца самога выдання, то ў параўнанні з мінулым, яно найбольш поўнае. Тут вельмі многа яе вершаў і прозы, публіцыстыкі, змешчаны зборнікі "Скрыпка беларуская" і "Хрэст на свабоду". Вельмі цікава прадстаўлены творы для дзетак. Па сутнасці, у Беларусі ўпершыню надрукаваны "Гасцінец для малых дзяцей". Я думаю, што гэта падарунак не толькі даследчыкам, педагогам, але ўвогуле нашай моладзі.

— На працягу доўгага часу творчасць Цёткі ўспрымалася даследчыкамі даволі аднапільна: як мастацкае ўвасабленне рэвалюцыйнага ідэалу. Аднак у вашай прадмове вы разглядаеце асобу Цёткі з новых пазіцый: не проста па шаблону "паэтэса-рэвалюцыянерка", а ва ўсёй яе мнагамернасці.

— Феномен Цётчынай спадчыны, на мой погляд, грунтуецца на мностве аспектаў, асэнсаваць якія можна толькі з улікам агульнаеўрапейскай літаратурнай сітуацыі, пры якой на пачатку XX стагоддзя ў шэрагу маладых літаратур пачала актывізавацца дзейнасць інтэлігентаў-адраджэнцаў. У іх творчасці адметныя авангардысцкія формы пераплыталіся з пабуджальна-заклікавымі імпульсамі. Літаратура таго часу ўбіраў у сябе рысы рэалізму і натуралізму, новага рамантызму і сімвалізму. Таму звычайна меркаван-

не пра рэвалюцыйнасць грамадскага ідэалу самой Цёткі як яркай прадстаўніцы бунтарскай кагорты патрабуе ўдакладнення і карэкцыі. Найперш варта ўлічваць умовы, што ўплывалі на фарміраванне гэтай творчай асобы. Сама Цётка аддавала перавагу, хутчэй, сацыял-дэмакратычным, хрысціянскім і нацыянальна-вызваленчым ідэалам. І таму яе творы я разглядаю менавіта з творчых, а не палітычных пазіцый. Гэта паэтка, якая валодала высокім мастацкім словам, якая шырока разгарнула тэматыку нашай літаратуры. Гаворачы пра Цётку, мы павінны таксама ўяўляць, што гэта не проста асоба, а цэлая эпоха.

— Дарэчы, відаць, не выпадкова ў новым выданні так шырока прадстаўлены розныя дакументы пачатку XX стагоддзя, фотаздымкі, якія дапамагаюць лепш зразумець і саму паэтэсу, і асабіласці таго часу, у якім яна жыла?

— Гэта так. Надрукаваныя ўспаміны і дакументы нібы ажыўляюць атмасферу той эпохі. Тут шырока прадстаўлены родныя і сябры Цёткі — браты Луцэвічы, Вацлаў Іваноўскі, Янка Купала. Па сутнасці, у кнізе фігуруюць усё, хто ствараў беларускую літаратуру і прэсу, друкуюцца іх успаміны. Тут ёсць таксама раздзел "Слова пра Цётку", дзе змешчаны вершы Янкі Купалы, Рыгора Барадзіліна, даследаванні Максіма Лужаніна, Ніла Гілевіча, Лідзіі Арабей, Сяргея Панізьніка і іншых.

І мяркую, што чытачоў зацікавіць і блок фотаздымкаў самой Цёткі, яе сяброў, сваякоў. Дарэчы, упершыню надрукавана і фатаграфія мужа Алаізы — Стэпонаса Кайрыса.

Адным словам, у новым зборніку прадстаўлена не толькі Цётка, але і ўся яе эпоха, раскрыты і па-новаму асэнсаваны старонкі яе жыцця і творчасці. Перад чытачамі паўстае таксама цэлая галерэя знакамітых людзей Беларусі пачатку XX стагоддзя.

Гутарыла Ларыса ЛАЗАР.

да 120-годдзя янкі купалы

Янка КУПАЛА

ВЯРТАЮЦА З ВЯРАЮ...

Вяртаюцца з выраю жоравы, гусі
Да збураных гнёзд
на палях Беларусі.

Як "бежанцы" тыя,
ганяны тугою.
Да роднага краю
плывуць чарадою.

А думцы маркотна,
а думка не бачыць.
Як птушка
і тая айчынай маячыць.

Мкне з выраю птушка,
а думка ў вырай
ляцела б, ляцела,
а шчыра, так шчыра!

1921 г.

Малюнак Міхайлы БАСАЛЫГІ

фестывалі

НЯБЕСНАЯ ГОСЦЯ ў ВЕРШАХ

Не паспелі прагучаць прывітальна-запашальныя словы "Калі ласка, калі ласка" з кароннай песні папулярнага лідскага ансамбля, як зала апынулася ў цудоўным царстве духоўнага характа. Так у старажытным горадзе пачаўся IV абласны фестываль народнай музыкі.

Высокае майстэрства паказалі як шырока вядомыя ансамблі, удастоеныя звання "народных", так і тыя, што пакуль не маюць ганаровых тытулаў. У ліку апошніх варта назваць фальклорны гурт "Прымакі", фальклорны інструментальны ансамбль са Шчучына, калектыў падобнага напрамку пад назвай "Медыум"

Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я.Купалы і іншыя. На фестывалі пераважалі беларуская народная музыка і бліжкі да яе аўтарскія творы. Была прадстаўлена творчасць рускіх, літоўцаў, палякаў.

Яшчэ варта сказаць пра адну адметнасць свята: рэпертуар шэрагу калектываў упрыгожылі

творы, якія ўслаўляюць малую радзіму таго ці іншага рэгіёна, як гэта прагучала ў песні "Востраў шчасця" пра мілую Астравеччыну. Падобныя матывы былі характэрны для выступленняў гуртоў з Іўя, Бераставіцы, Шчучына, Бярозаўкі і Феліксава (Лідскі раён).

Сярод лепшых — мастацкія калектывы "Грымата" са Слоніма, вораўска "Лявоны", мастоўская "Ярыца", "Цырынская музыка" (Карэліцкі раён), лідскі "Фэстываль", гурты з Поразава, Астраўца, Гродна...

Дыпламамі ўзнагароджаны і іншыя ансамблі.

Алесь ЖАЛКОЎСКІ.

беларускія літаратурныя адрасы ў расіі

Сёння ў Томску жыве крыху больш за паўмільёна жыхароў. Якраз (на маштабах!) — беларускі абласны цэнтр. Прыкладам, Гомель. Так, Гомель, у якім сёння існуе абласное аддзяленне Саюза беларускіх пісьменнікаў. Кіруе ім драматург, празаік Васіль Ткачоў. Працуюць у Гомелі Таіса Мельчанка, Юрый Фатнеў, Міхась Даніленка, Фелікс Мысліцкі (ён, між іншым, сябра Саюза расійскіх пісьменнікаў, друкуецца ў "Октябре", "Знамени", "Юности"). Ці не тузін кніг выдаў гомельскі тапанімік, літаратуразнаўца Аляксандр Роголеў.

ТОМСК

А яшчэ ў Гомелі нарадзіўся крытык, літаратуразнаўца Іван Афанасьеў, перакладчык Віктар Барысаў, нарысіст Мікола Вішнеўскі, празаік Уладзімір Дадзімаў, літаратурны крытык Яўгенія Журбіна, фалькларыст Канстанцін Кабашнікаў, празаік Аляксандр Касцючэнка, перакладчыца Яўгенія Кацава, пісьменнік Дзмітрый Лапо, паэт Іван Ласкоў, перакладчык Вадзім Небышынец, крытык Іван Новіч, этнограф Еўдакім Раманаў, празаік Алена Ржэўская, крытык Віталь Сквознікаў, паэт Вадзім Спрычан, нарысіст Лазар Шапіра... Але ж мы збіраліся ў Томск. Між іншым, з мэтай там, у старажытным сібірскаму горадзе, пашукаць беларускія літаратурныя адрасы.

Змітро Віталін — легендарная асоба ў беларускай літаратуры XX стагоддзя. Нарадзіўся 15 ліпеня 1910 года ў Калінкавічах. З 1929 — у Мінску. Першыя вершы надрукаваў у 1930 годзе ў часопісе "Іскры Ільіча". Першы вершаваны зборнік — "Будзем жыць" — Віталін (а сапраўднае прозвішча літаратара Дзмітрый Сергіевіч) выдаў у Мінску ў 1932 годзе. А ўжо ў 1933 паэта асудзілі. Знаходзіўся Змітро Віталін у Марыінскім лагера каля Томска. Яшчэ нядаўна лічылі, што, згодна з адной версіяй, літаратар быў застрэлены пры ўцёках з лагера (альбо загінуў у тайзе). Другая версія: Змітро Віталін з лагера ўцёк на фронт, прапаў без вестак. Бацька літаратара атрымліваў за сына ваенную пенсію. На самай жа справе ўсе складаней. У 1935 годзе Змітро Віталін вярнуўся ў Калінкавічы. Адбыў вайсковую службу. Працаваў у Мазыры на фанернай фабрыцы. У Вялікую Айчынную быў на фронце. З канца 1943 — карэспандэнт дывізіённай газеты "Вперёд за Родину". І пасля ў Зміцера Сергіевіча — вайскова-жур-

налісцкі лёс. Толькі на пачатку 1990-х у Беларусі даведаліся, што жыве і працуе ў Адэсе адстаўны маёр, пісьменнік З.Сергіевіч — аўтар 15 кніг прозы (а выдадзены аповесці і раманы на рускай мове ў Адэсе, Кіеве, Маскве).

Томская біяграфія беларускай літаратуры пачалася яшчэ ў 1919 годзе. Менавіта тады ў горад на рацэ Том трапіў нядаўні студэнт Пецярбургскага ўніверсітэта Канстанцін Пушкарэвіч (1890—1942), урадженец Слоніма. У Томскім ўніверсітэце наш зямляк да 1922 года выкладаў славянскую філалогію. У 1922—м К.Пушкарэвіч вярнуўся ў Ленінград. У 1940—м абараніў доктарскую дысертацыю "Чэхі ў Расіі". У 1941 годзе ўзначаліў кафедру славянскай філалогіі Ленінградскага ўніверсітэта. Памёр Кастусь Пушкарэвіч у блакадным Ленінградзе.

Сваё адметнае месца ў гісторыі беларускай драматургіі займае Васіль Шашалевіч (1897—1941), які нарадзіўся ў Краснапольскім раёне на Магілёўшчыне. Першы раз літаратар быў арыштаваны ў 1930 годзе. Выпусцілі. У 1937—м — паўторны арышт. Пакаранне адбываць адправілі ў Сібір. Там Васіль Шашалевіч напісаў п'есу на тэму лагернага жыцця. Начальству пастаноўка не спадабалася. Васіля Шашалевіча адправілі на лесавал. Там на яго наўмысна звалілі бярозу, якая прыціснула да вогнішча.

Сцяпан Ліхадзіеўскі (1911—1979) вядомы ў гісторыі беларускай літаратуры як паэт, крытык, перакладчык, літаратуразнавец. Выдаў 11 арыгінальных кніг. Пераклаў на беларускую мову творы французскіх і нямецкіх пісьменнікаў. Шмат вершаў узбекскіх паэтаў перакладаў на рускую мову. І Сцяпана Ліхадзіеўскага ў чужы свет выгналі рэп-

расіі. У 1937—1939 гадах беларускі літаратар працаваў у школах Ташкента і Томска выкладчыкам рускай мовы. У 1939 годзе Сцяпан Ліхадзіеўскі скончыў Томскі педінстытут. Бібліяграфія (калі верыць слоўніку "Беларускія пісьменнікі") сведчыць, што ў тыя томскія гады беларускі паэт і перакладчык якраз не друкаваўся. Магчыма, спрацоўвала пэўная боязь. Бо яшчэ ў 1931—1932 гадах С.Ліхадзіеўскі выдаў у Мінску чатыры вершаваныя кнігі. Не вылучана, што тхосьці з выкладчыкаў Томскага педінстытута расказваў беларускаму юнаку пра яго томскіх папярэднікаў на перакладчыцкай, літаратуразнаўчай ніве. Прыкладам, пра Сяргея Адрыянава (нарадзіўся ў Томску ў 1871 годзе, памёр у Ленінградзе ў 1941), які вучыўся ў Томскай гімназіі. С.Адрыянаў — перакладчык на рускую мову твораў Г.Уэлса, Р.Тагора, Д.Лондана, альбо расказвалі пра паэта і белетрыста Аляксандра Вазнясенскага (нарадзіўся ў Томску ў 1879 годзе)...

Народны артыст Беларусі і народны артыст Літвы Віктар Галаўчынер (1905—1961) вядомы і як драматург. З 1939 года — рэжысёр Беларускага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы. У 1941—м разам з тэатрам Віктар Галаўчынер едзе ў эвакуацыю ў Томск. У 1941—1944 гадах разам з мінскім тэатрам знаходзіўся ў эвакуацыі і драматург, празаік Яўген Рамановіч (1905—1979), аўтар кніг "Мост" (1930), "Горад у полімі" (1931), "Першы тэатр" (1946), "Народны артыст СССР Б.В.Платонаў" (1954), "Галіна Званцова" (1958), "Рэкі цякуць з ручаёў" (1969), "Знаёмыя сілуэты" (1974)...

Беларускі перакладчык Уладзімір Ідэльсон (нарадзіўся ў 1926 годзе) разам з бацькамі эвакуіраваўся ў 1941—м у Томск. У 1945 годзе скончыў 1-е Томскае артылерыйскае вучылішча. У 1941—1943 гадах у Томску ў Маскоўскім электратэхнічным інстытуце чыгуначнага транспарту (з пачаткам вайны гэтая ВНУ знаходзілася ў Томску) вучыўся будучы беларускі празаік Уладзімір Шыцік (нарадзіўся ў 1922 годзе).

Томск — горад, з якім звязаны лёсы знакамітых рускіх пісьменнікаў К.Станюковіча, У.Караленкі, іншых творцаў. Але ж Томск — і беларускі літаратурны горад.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

смяцца не грэх

ТУРАЎСКІЯ ЖАРТАЧКІ ПРА СЁЕ-ТОЕ

Фальклорныя здабыткі Нацыянальнага парка "Прыпяцкі", расказаныя тураўцамі і жыхарамі навакольных вёсак, падслуханыя Міколам КОТАВЫМ.

Калі туравец гаворыць сур'эзна і без ухмылкі — гэта не азначае, што ён кажа праўду.

Калі пастаяць у цэнтры Турава, абавязкова пачуеш, як мужчыны ці хлопцы пытаюць адзін у аднаго: "Няма нічога?" Гэта азначае, што ў яго грошай няма, а ён хоча выпіць.

Як толькі пачынаецца вясна, гаспадары-тураўцы перавоззяць сваіх хатніх качак на другі бераг ракі Прыпяць, і там яны гадуюцца да восені. Але гэтым карыстаюцца і тыя асобы, што хочучь смачна паесці на дурняка.

Аднойчы з мехам за плячыма зайшоў у мясцовую сталуюку (на самым беразе) мужык. Мех паклаў пад стол, а сам кульнуў чарку-другую, разгаманіўся, і тут пад сталом пачулася "гэ-гэ-гэ" хрыпучым голасам, і па зале сталойкі, ківаючыся, як л'яная, прайшла качка. Добра захмялелы гаспадар-злодзей падумаў, што гэта яму здаецца, і кажа: "Мала ёй на поплаве месца, дык яна гуляшу захацела". І да качкі: "Мо табе адбіўную?" — І, сціснуўшы яе за шыю, — "Хадзі сюды". Закінуў у мех, дзе ляжалі некалькі нерухомых качак. Схаліўшы мех пад смех наведвальнікаў, падаўся ківаючыся, як тая качка, дадому.

Так яго затым і клікалі: "Гэ-гэ-гэ, хадзі сюды".

Калі жанчыны-тураўчанкі, ідуць па Тураве, убачаць якога мужчыну, а той не звяртае на іх увагі, яны ўслых гавораць: "Вунь рыхцік-мурка пайшоў!" ці "Ты ба, нос задраў, што драбінанай не залезеш".

Жывучы на кватэры ў звычайнай сялянскай хаціне ў цёткі Забелічыхі, прачнуўся зранку, а яна мне кажа: "Мікола, вунь вазьмі муло ды муй мусу, а выцрайло вунь на кічку вісіць". Гэта азначала ўзяць мыла, памыць твар і выцерціся ручніком.

Дзед з вёскі Хільчыцы кожную нядзелю прыносіў венікі на тураўскі базар і, калі доўга ніхто не падыходзіў за пакупнікоў, вельмі зычна крычаў: "Камедзія, а ніхто венікаў не купляе", затым пачынаў прытанцоўваць з венікамі. І гэта дапамагала: куплялі.

Стайць на базары ў Тураве жанчына з дзіцем на руках, тое пачынае плакаць, вішчаць. Маці гойдае, угаворвае, а яно яшчэ болей. Тады маці таксама вельмі моцна крычыць: "Не вішчы, як парася, што ў плоце ўшчамілася". Адразу цішыня.

Сядзяць на лаўцы ля хаты два пажылыя тураўцы, адзін ўсё расказвае і расказвае, а другі маўчыць, нібы не чуе. Першаму надае, ён і кажа: "Ох, які ж ты разумны Фядося, мелеш і сам не ведаеш што. Мо ты лічыш сябе вялікай свіннёй, а кагось маленькім парсючком, усё ён ведае, дзяляга".

Жонка сварыцца на п'янага мужыка. Той маўчыць, бо ўжо не можа адказаць, а жонка: "Каб табе пацукі пальцы паадгрызалі, як ты, падлюка слізняявая, п'еш, каб цябе п'яўкі пілі з тваёю п'янкаю, даўбешка ты мурзатая, усё ж грошыкі прапіў-праматаў, а што ж я есці буду?" Тут мужык

падымае галаву і мямліць: "А, ты, Ма-ма-Маруся, еш спілкі, бо я раблю на лесапільні". (Ён на самай справе рабіў у лесапільным цэху на прамкамбінаце ў Тураве). Хлопчык упершыню прыехаў з бацькам у Мінск. Калі яны трапілі ў метро, хлопчык, звяртаючыся да бацькі, кажа: "Тата, тата, глядзі, драбіна паехала". Гэта пра эскалатар.

Завітаў з вёскі Пагост у тураўскую тэлевізійную майстэрню дзядок, развязае пасцілку. Майстар пытае: "Што там з тваім карабам дапатопным?" "А ліха яго ведае, гаворыць-гаворыць, а сабражэння няма".

Аліха яго галаве няхай: казалі, сват вельмі харош, а які ж ён харош: яблыкавы вочы, гарбузовы нос, ды яшчэ і лыса галава, на ёй добра боб малаціць, бо з такога лба далёка не паляціць, а адскачыць у лоб ці ў нос, ці ў вока, галоўнае, не паляціць далёка.

У вёсцы Верасніца сварыцца жонка на мужыка: "А ладаруга ты несусветны, нічога не ўмееш рабіць, ды табе толькі сабакам зад падціраць".

Той не вытрымаў і на жонку: "У сабакі хоць ёсць што абціраць, не тое, што ў цябе: ні твару, ні шару, адным словам — сухаплётная".

Ёсць такое павер'е ў тураўцаў: калі трэба купляць парасят і каб яны вяліся, той, хто хоча купіць, ідзе пазычаць грошы да суседзяў каб купіць за пазычаныя, хоць ёсць і свае. Адна жанчына доўга не аддавала пазыку. Суседка са злосцю гаворыць ёй: "Каб твае свінкі завярнуліся ў трубочкі, як мае чырвонцы, каб яны высахлі на смык, каб шэрсць была, як у цябе на галаве, цыфу, на тваіх свіней".

Малюнкi Вячаслава ІГНАЦЕНКI.

захавай традыцыю

САКРЭТЫ БАБУЛІ НІНЫ

У мястэчку Пагост Салігорскага раёна многія перанялі ў бабулі Ніны БЯСЯЦКАЙ навыкі вышыўкі.

Іра ПАДДУБІЦКАЯ і Іра БАРАНОЎСКАЯ навучыліся ў бабулі Ніны вышываць гладдзю. У гэтай хаце захоўваецца мноства абрусаў, падушак, ручнікоў, сурвэтак, якія майстрыха вышывала на працягу жыцця.

Фота БелТА.

польскія нататкі

ВЁСКА БАЦЯНОЎ

Магу з упэўненасцю сцвярджаць: большасць нашых чытачоў не ведае, што такое сядзіба Пянтова і дзе ўвогуле яна знаходзіцца. А між тым яна мае ганаровы статус еўрапейскай "Вёскі бацяноў". Бо няма ў цэлай Еўропе іншага месца, дзе б жыла такая колькасць гэтых птахай.

Аўтастрадай Беласток—Варшава едзем да павароту на горад Тыкацін і праз некаторы час збочваем пад арку з надпісам "Вёска бацяноў".

Неўзабаве вачам адкрываецца вялікі драўляны дом з мансардай. Насупраць — прасторны двор з гаспадарчымі пабудовамі і студняй. Гаспадар сядзібы, хударлявы і рухавы Богдан Тачылоўскі знаёміць з гаспадаркай, распавядае пра яе гісторыю.

Сядзібе Пянтова больш за сто гадоў, і атрымаў яе Богдан у спадчыну ад бацькоў. А да яе — шэсцьдзесят гектараў зямлі. Як і большасць сялян у акрузе, вырошчваў жыта, буракі, бульбу, трымаў разнастайную жывёнасць. Але ж змяніліся часы. З Захаду пайшла танная сельскагаспадарчая прадукцыя, і праца на зямлі не прыносіла прыбытку. Трэба было шукаць выйсце. Яно знайшлося нечакана проста. Спакон веку на дрэвах, што акружалі сядзібу, сяліліся бацяны. І не адзін-два, а

дзесяткі. Што вабіла іх сюды? Верагодна, прасторы даліны Нарэва, які працякае побач з Пянтавам. Мноства прыбалочаных старых рэчышчаў і заліўныя сенажаці, багатыя на жывёнасць, і для бацяноў няма праблем з харчаваннем. І яшчэ спакой і цішыня, што вабяць не толькі птахай, але і людзей, якія жадаюць адпачыць ад гарадской мітусні. Так Богдан Тачылоўскі стаў арганізатарам турызму, заручыўся падтрымкай Паўночнападляскага таварыства аховы птушак і міжнароднай фундацыі Еўранатур.

Пасля назірання за птахамі Богдан вызначыў месцы на дрэвах і гаспадарчых пабудовах, дзе бацяны спрабавалі рабіць гнёзды, і дапамог ім, зрабіўшы там драўляныя плячочкі. Бацяны прынялі дапамогу, і ў хуткім часе іх калонія павялічылася. Гаспадары Пянтова адрамантавалі таксама пакоі, абсталявалі іх усім неабходным, каб адначасова прыняць 12 чалавек. Паклапаціліся і пра кух-

ню, каб госці маглі атрымаць смачную і здаровую ежу.

Для назірання за бацянамі і наваколлем пабудавалі Богдан высокую, трохпавярховую вежу. У стайні з'явіліся так званыя конікі польскія — невысокія, вельмі спакойныя. Госці маюць магчымасць асядлаць іх і адправіцца ў падарожжа па наваколлі. А сям'я можа на брычцы паехаць у суседні Тыкацін, каб пазнаёміцца з помнікамі гісторыі гэтага старажытнага горада. Кожнае лета гасцямі Хенрыкі і Богдана Тачылоўскіх становяцца дзесяткі турыстаў з Польшчы і замежжа. Сярод іх шмат знакамітых асоб.

Ініцыятыва Тачылоўскіх не мае межаў. Вось ужо каторы год арганізуюць яны ў Пянтаве канцэрты класічнай музыкі. Пагорак Сангурка побач з сядзі-

бай становіцца ў гэты час натуральным амфітэатрам, дзе збіраюцца слухачы з усёй акругі. Першыя два гады Тачылоўскія самі аплачвалі працу музыкаў. А зараз ужо атрымліваюць фінансавую падтрымку Міністэрства культуры.

У мінулым годзе на сядзібе Пянтова была 21 пара бацяноў. Сорак сем маладых птахай адляцелі ў вырай, каб вясной вярнуцца ў свой родны край. У Пянтаве іх ужо чакаюць. А разам з імі і новых гасцей.

Яўген КАЗЮЛЯ.

Мінск—Беласток—Пянтова—Мінск.

НА ЗДЫМКАХ: на гэтым стэндзе Богдан вядзе ўлік сваіх крылатых сяброў; Богдан Тачылоўскі і яго конікі польскія; стары дом чакае гасцей.

Фота аўтара.

кантакты і дыялогі

25 кастрычніка

Сёння вельмі насычаны дзень. З раніцы сустраўся ў гатэлі з гаспадаром Такада Касічы, прадстаўніком легендарнага роду, які многа зрабіў для паразумення і развіцця гандлёвых адносін паміж Японіяй і дарэвалюцыйнай Расіяй. Адзін з яго продкаў, помнік якому ўзвышаецца ў горадзе Хакадзэ на востраве Хакайда, там, дзе была дыпламатычная місія Гашкевіча, дужа пацярпеў за гэтую дружбу. У другога, багатага і ўплывовага купца, таксама за гэта была канфіскавана маёмасць, вартасць якой, калі меркаваць па актах, перавышала ўсю тагачасную японскую казну.

Касічы-сан ганарыцца сваім родам, ведае ўсе яго калены, прысвяціў яму, а заадно і японска-рускім адносінам, гісторыю вострава Хакайда экспазіцыі свайго прыватнага музея Поўначы Японіі. Ёсць там і бюст Гашкевіча работы вядомага маскоўскага скульптара Алега Комава. Ведаючы пра гэта, я прывёз для гаспадара Касічы вялікі ручнік, сатканы яшчэ ў XIX стагоддзі ў ваколіцах вёскі Малі, дзе жыла сям'я Гашкевічаў.

— Апяражам ім бюст, калі вы будзеце ў Хакадзэ, — сказаў з

удзячнасцю нашчадак славутага роду. — Ваш пасол Краўчанка хоча, каб у нашым горадзе, на адкрытай прасторы, стаяў бюст ці помнік першаму рускаму консулу. Але тут, здаецца, у вас узніклі нейкія цяжкасці?

— Так, — адказаваў. — І па недарэчнасці. Наш пасол даўно "захварэў" Гашкевічам. Натуральна, пачаў старанні, каб увекавечыць яго памяць у Хакадзэ. Знайшоўся і таленавіты беларускі скульптар Валяр'ян Янушкевіч. Зрабілі эскіз. Краўчанка напісаў адпаведны ліст у Міністэрства культуры: зрабіце заказ, дапамажыце. Але адтуль, не жадаючы ўнікнуць у сутнасць справы, адказалі адмоўна, спаслаўшыся на "Беларускую энцыклапедыю". Маўляў, помнік у Хакадзэ ўжо ёсць... А ведаецца, адкуль энцыклапедысты ўзялі такі "ліпавы" факт? З выдавецкай анатацыі да перакладу кнігі Гузанава на беларускую мову. Глядзіце, — дастаю кнігу. — Вось тут напісана: "У горадзе Хакадзэ на востраве Хакайда стаіць

помнік першаму расійскаму консулу ў Японіі — Іосіфу Антонавічу Гашкевічу (1815—1875)".

— Мой музей сапраўды знаходзіцца ў цэнтры горада, — усміхаецца Касічы-сан. — Але Гашкевіч у горадзе не ўзвышаецца, бо стаіць на падстаўцы ў музеі. Зрэшты, пабачыце самі... Дарэчы, а ці ведаеце вы, што ў канцы васьмідзесятых гадоў я ўжо быў у Мінску? Клуб сяброў Гашкевіча арганізаваў тады паездку аўтобусам у Беларусь і Літву.

— Ведаю. Памятаецца, тады пазванілі мне з вельмі высокай інстанцыі, спыталі, дзе пахаваны Гашкевіч, каб японцы маглі пакланіцца яго праху. Я адказаў, што ў Астраўцы, каля цяперашняга касцёла. Але надмагілле яго знеслі мясцовыя фанатыкі яшчэ дзесьці ў 1921 годзе.

— І ўсё ж у Астравец нас не павезлі. Чаму?

— Спалохалася мясцовае начальства. Бо на месцы, дзе раней быў дом Гашкевічаў, стаяў ды і стаіць цяпер калгасны свінарнік.

Ад маентка засталася толькі старая алея, якая вядзе да таго ж свінарніка... Таму чыноўнікі паралі шукаць магілу Іосіфа Гашкевіча ў Вільні.

— Так, мы знайшлі яе там, але ж, — у голасе суразмоўцы загучала даўняя крыўда, — гэта была магіла Іосіфа Іосіфавіча Гашкевіча, сына дыпламата. Зусім іншыя даты былі на помніку... Адзінае, што паказалі нам у Мінску, гэта выстаўка ў гістарычным музеі. Зроблена наспех, да нашага прыезду. Як чалавек, звязаны з музеем, я гэта заўважыў.

— Памятаецца, тады для гэтай выстаўкі я даваў экспанаты са сваёй калекцыі...

Касічы-сан расказаў яшчэ многа цікавага з гісторыі свайго роду і мінулага вострава Хакайда, які размешчаны на самай поўначы Японіі, найбліжэй да Расіі. Там значна халадней, чым у Токію, бываюць снежныя зімы, дзьмуць халодныя штармавыя вятры.

Пасля абеду, ужо на Гіндзе, адбылася сустрэча з першым віцэ-

зваротная сувязь

УКРАЇНА, КІЕЎ

Дарагая рэдакцыя!
Вялікі дзякуй вам за тое, што шмат гадоў запар прысылаеце мне сваю газету. Чытаю яе заўсёды з вялікай цікавасцю і задавальненнем.

Ірына АСТАПАВА

ПАЭТЫ ПРЫБУЖСКАГА ПАМЕЖЖА

Вершамі беластоцкай паэтэсы Міры Лукшы брэсцкая абласная газета "Народная трыбуна" адкрыла новую рубрыку — "Паэты прыбужскага памежжа".

Нарадзілася Міра Лукша 9 лістапада 1958 года ў Гайнаўцы. Піша вершы і прозу. Працуе ў газеце "Ніва". Асноўная тэма яе твораў — родны край, сэнс чалавечага жыцця ў гэтым неспакойным свеце. Яе героі моцна знітанаваны з роднай зямлей і Белавежскай пушчай. Аб гэтым у невялікай прадмове паведамляе былая настаўніца беларускай мовы і літаратуры з горада Высокае Камянецкага раёна Тамара Лаўранчук, якая займаецца даследаваннем творчасці беластоцкіх паэтаў, што пішуць на беларускай мове.

Шмат робіць у гэтым напрамку і яе дачка Наталля Герасімук, якая працуе ў бібліятэцы асяродка беларускай культуры ў Гайнаўцы ў Польшчы.

Мікола ПАНАСЮК.

МЫ — БАЦЬКІ

УВіленскім кансультацыйным цэнтры жанчын Літвы адбыўся семінар пад назвай "Дыялог".

Дзейнасць "Дыялога" не абмяжоўваецца толькі навучальнымі курсамі. У 2000-м годзе сумесна са Швецыяй быў пачаты праект — "Праграма асветы бацькоў". Кіраўнікі праекта ў Літве і арганізатары семінара ў Вільні — Даля Цымбалюк і Ірына Ізгародзіна. Семінар складаўся з 10-ці заняткаў. Па меры паступлення інфармацыі змяняліся і адносіны да праблемных сітуацый у выхаваўчым працэсе, нават у некаторай ступені і светапогляд.

Хочацца сказаць: больш бы такіх семінараў (як важна ўсведамляць сябе часцінкай карыснай, неабходнай справы, вучыцца) і больш даверу адзін да аднаго!

Алена БАЗЮК.

ЯПОНСКИ ДЗЁННИК

Адам МАЛЬДЗІС

прэзідэнтам Японскага ПЭН-цэнтра Такасі Цудзіі-санам і супрацоўніцай таго ж цэнтра Кеіко Міякава-сан. У сістэме Міжнароднага ПЭН-клуба гэта адзін з самых буйных, аўтарытэтных і багатых пісьменніцкіх асяродкаў. 75-гадовы Такасі Цудзіі — таксама не толькі вельмі папулярны празік, паэт, эсэіст, лаўрэат многіх узнагарод, але і (пад сваім сапраўдным прозвішчам Сэйдзі Цуцумі) адзін з самых багатых людзей Японіі.

Наша размова пачалася, зразумела, з асноўных "знакавых" фактаў беларуска-японскіх літаратурных сувязей. Першы пераклад з японскай на беларускую мову быў зроблены яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Пры садзейнічання вядомага філолага Шахматава ў маентак Сніткаў (каля Радашковічаў) быў запрошаны наш адпачынак адзін прыват-дацэнт Пецяярбургскага ўніверсітэта, які і пераклаў, магчыма, з дапамогай сваяка Сніткаў Аляксандра Уласава, рэдактара "Нашай нівы", дзве японскія казкі, што былі змешчаны на старонках той жа газеты. Потым, у 20-я гады, многа пра японскую літаратуру пісаў у беларускім друку Зміцер Снежжа.

літаратурная старонка

Андрэй Брызін ляжаў на вузкім тапчане ў віталні, дзе ён заўсёды, калі начаваў дома, прачынаўся пасля шырокага разгулёна з галавой чалавека, які некага забіў, на кавалкі пасек і пад плотам закапаў, ляжаў і падлічваў страты з учарашняй п'янікі. Грошы — само сабой, іх і лічыць няма чаго, хоць і шкада: мог купіць бензапілу. Ён напружыў кулакі, якія маглі б сціскаць цяпер ручку бензапілы, але ад уяўлення пра тое, як бы яна выла і скрыгацела, у яго падцяліся вушы і ён падумаў, што хрэн з ёю, з той бензапілою. Тым болей, што ў віталні не вісела ягонае курткі, а грошы былі ў куртцы. Скураная курткі — раз, прапітыя грошы — два. Што яшчэ ў куртцы? Ключы ад дому, бо ён кідваў Машы каменьчыкі ў акно, каб адчыніла дзверы. Звону не помніў, значыць, шыбу не пабіў, як мінулым разам, і шкліць не трэба. Ключы ад работы, бо яны былі ў звязцы з ключамі ад дому... Ключы ад машыны, хоць яны і былі асобна. Калі ключы ад дому можна ўзяць дома, ключы ад работы — на рабоце, дык ключы ад машыны нідзе не ўзяць. Трэба здымаць замок. І гэта сёння, — заняла ў патыліцы, — бо з абеду ехаць. Дакументы?... Пашпарт — не, здадзены ў АВІР, каб паставілі гэтую б...кую пячатку, што ён можа падацца ва ўсе канцы свету. Патрэбна была пячатка новая, тэрмін стаў скончыўся ў той дзень, калі ён выязджаў з Брэста, і праз гэта, як ні качаў правы, казлы-пагранцы яго не выпусцілі. Ён вярнуўся, асабліва рабіць не было чаго, бо асанаваўся выезд у Прагу, дзень-другі патрываў — і напіўся. Паліцэйскае царства! Нідзе ў свеце пагранічнікі не разам з ментамі. Што яшчэ? Нібы нічога. Запальнічка, цыгарэты, розная драбязя...

Вадзіцельскія правы!.. Гэта страта, хоць ёсць і яшчэ адны. Дарэчы, дзе яны, дома ці на рабоце?.. Ну, добра, недзе ёсць.

Цяпер — што з духоўным?.. Забіў — раз. Пасек і закапаў — два. Пад плотам — тры... Няўжо больш нічога? Не можа быць... Мардабой у рэстаране — гэта духоўнае ці матэрыяльнае?... І з чаго мардабой? Сініцын яму сказаў, што пераспаў з Нінай. Дык пры чым тут Сініцын? З Сініцыным у яго кантракт на пастаўкі алюмініевай пудры, а ён яму — ці не ў парашок зубы. Ай-я-яй... Трэба званіць, трэба падымацца і ехаць. Калі гэта сапраўды ўсё...

Нібыта ўсё, а нібы і не.. Пацягнуўся ён яшчэ пасля рэстарана і мардабою да Ніны, каб сказаць, што яна курва. Ніна яго не ўпусціла, таму крычаў праз дзверы. Ды гэта няважна, праз дзверы ці не, бо так яно ёсць — і гэта не духоўная страта. З ёй даўно пара завязваць, хоць і салодзенькая. Ды ці такая ўжо салодзенькая? — ён з такай ўжо салодзенькай? А п'я-ей цвярозы і не быў ні разу. А п'я-наму і кісяк не ў асому...

— Маша... — слаба паклікаў Брызін, і ў галаве прашумела: ша... ша...

З гасцёўні выйшла ягонае дзевятнаццацігадовая дачка, якая глядзела на яго любоўна. Яна заўсёды глядзела на яго любоўна, бо ён не шкадаваў для яе грошай і наогул яны сябравалі.

— Ну, што табе, п'янтос? Піва?

— Тэлефон.

Дачка прынесла тэлефон.

— Набяры Сініцына на сотавік. Спытайся, ён не ў зубнога?

Маша набрала.

— Сам спытайся.

— Артур, — спытаў Брызін, ў

галаве пратуркала: тур... тур... — ты не ў зубнога?

— А пасоў ты... — свістануў Сініцын і адключыўся.

— Ты яму зноў зубы выбіў? — забраўшы тэлефон, спытала Маша.

— Не знаю. Ён не сказаў.

— Тады, можа, і не выбіў, — супакола яго дачка. — Звычайна ён гаворыць.

— Ну, — згадзіўся Брызін. — Звычайна гаворыць.

Любімая дачка спагадліва глянула на любімага бацьку.

— Калі ён цябе не расстроіў, дык, можа, і мне цябе не расстроіваць?

— Расстройвай, — склаў рукі на

чым займацца? Тое, што яна сышла рашуча, забраўшы свае бразгаўкі, яшчэ нічога не азначала. Хоць лепей было б, каб азначала. Яна, праўда, здорава дапамагала Машуні ў ангельскай і французскай, што было не апошняй прычынай, па якой з ёй, былой сваёй сакратаркай, ён і ажаніўся, а дакладней — сышоўся і жыў. Але Маша ўжо лапатала па-іншаземнаму не горш за яе, і вялікай патрэбы ў хатняй настаўніцы болей не мелася. Ва ўсім жа астатнім Таісія Арчыбальдаўна толькі шкодзіла. Надумаўшы сабе нейкае ўзорнае каханне, па якім, як казалі, сумавала ў бацькоўскім доме і два разы замужам, яна знервала і ім і сябе,

Уладзімір НЯКЛЯЕЎ

ПРАДАТА

Аповесць

грудзях Брызін. — Чым?

— Жонка твая зноў ад цябе сышла.

— А... — пацягнуў Брызін. — Ты мяне сапраўды любіш.

— Але на гэты раз неяк рашуча сышла. Са срэбрам і золатам. Я нават пабудзіць цябе хацела.

— Малайчына, што не пабудзіла. Вернецца.

— Ну, глядзі, табе жыць. Яшчэ нечым магу памагчы?

— Вольная. Грошай няма, прапіў.

— Я ў цябе ўчора і на заўтра ўзяла, — прызналася Маша. — Прадбачыла.

— А чаму не сказала? — з папрокам спытаў Брызін.

Маша нахілілася да яго.

— Дык зараз кажу, не чуеш?..

— Я не пра грошы, — абняў яе Брызін. — Чаму не сказала, што нап'юся, калі прадбачыла?

— Тады б жонка твая засталася, — чмокнула яго ў бальчкі лоб дачка. — Пілавала б яна цябе зараз, як бензапіла.

— О-о-о... — прастагнаў Брызін, у галаве якога заскрыгатала і завывала. — Адкуль ты пра бензапілу ведаеш?

— Я ўсё пра цябе ведаю, — ускочыла Маша і пачала апранацца. — Ніколі яблыні на дачы ты не абрэжаў!

— Чаму?

— Таму што бензапілы ў цябе ніколі не будзе. Ты прафесійны прапойца бензапілаў. Ці лепей, мусібыць, сказаць прапільчык. Байбай, папраўляйся, я ў інстытут.

І за дачкой зачыніліся дзверы.

— А вось і будзе, — сказаў у дзверы Брызін. — І сёння. І я распілюю Нінку напалам разам з яе дзвярыма.

І Брызін, умешвала ў сямейныя справы радню, знаёмых, і кожная падзея, дата, любая гулянка ў гасцях ці дома ператваралася ў апэратыўны разбор брызінскіх палётаў. На мінулым яе дні нараджэння, калі Брызін пачаў абавязковы ў такіх выпадках тост, ну, і сказаў, бо трэба было, як многа яна для яго значыць і як ён яе кахае, Таісія ўскочыла, закрывала: "Так кахаеш, што ніяк пасцілак сваіх у мой ложак не перацягаеш!" — і пры ўсіх надзела яму на галаву місу з салатам. Нават Арчыбальд, бацька Таісіі, сказаў тады: "Андрэй, яна, канечне, мая дачка, але як ты яе трываеш? Я б яе ці на салат пакрышыў, ці прадаў бы татарам". Забілі Арчыбальда Інакенцьевіча, шкада. Развясёлы быў злодзей і гуляка. Так гуляў, што незразумела было, калі паспяваў красці. А нічугуткі Таісіі не пакінуў! І Брызін быў перакананы, што не толькі праз тое, што не рыхтаваўся да смерці. Аднак джэнтльменскі набор — кватэру ў горадзе і катэдж на Мінскім моры, машыну, гараж — Арчыбальд з сабой не забраў. Пакуль нібыта ўсім валодае ўдава, але гэта фармальна, так што Таісіі, дзякуй Богу, ёсць куды пайсці ад любога мужа. Хоць бы не вярнулася...

Зазваніў тэлефон.

"Яна!" — падумаў Брызін і не памыліўся.

— Я ад цябе пайшла, — трагічна прадэкламавала дачка Арчыбальда, які да таго, як стаць постсавецім злодзеям, быў савецкім драматычным акцёрам.

— Знаю. Мне Маша сказала.

— Назаўсёды! — крыкнула Таісія, ад чаго ў Брызін ледзь не адляцела неадрамантаваная галава.

— Можа, не будзем спяшацца.. вярнешся? — зноў асцярожна прытуліўся вухам да трубки Брызін, з жахам думаючы пра тое, што ён Таісіі Арчыбальдаўне прапаноўвае.

— І што?.. — праз паўзу спытала Таісія.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ

— Бензапілу купім... Яблыні абрэжам, — сказаў Брызін абы не маўчаць і не маючы на ўвазе нічога кепскага.

— Ты ска-ці-на! — крыкнула Таісія Арчыбальдаўна так, што ў яго сапраўды адляцела б галава, калі б ён прадбачліва не аднёс ад вуха слухаўку. І кінула трубку.

"Вернецца, — з тугой падумаў Брызін. — Калі так крычыць, дык вернецца... І чаму я сам не магу ёй усё сказаць?.. Ну, ды выкруцімся. Праўду кажа Маша: ануца і тая выкручваецца".

Падышоўшы да дзвярэй, Брызін успомніў пра ключы і ўжо хацеў разлавацца на самога сябе яшчэ і за тое, што не сказаў Машы, каб аддала свае, але тут убачыў на паліцы каля люстэрка ключы Таісіі. Пакінула!.. Раней не пакідала. Гэта яму здорава прыдало імпульсу — і на вуліцу ён ужо выйшаў з надзеяй хоць на нейкую будучыню.

Артура Сініцына злавіў на выездзе з офіса. Артур Сініцын казаў пра сябе: "Я ва ўсім супадаю з жыццём і часам, але ў мяне не надта супадаюць імя і прозвішча. Толькі ў тым мая праблема, але яе я перажыву". Сініцын лічыўся камерцыйным дырэктарам камбіната будаўнічых матэрыялаў у Бабруйску, аднак офіс меў у Мінску, дзе стараўся не так на камбінат, як на сябе. Убачыўшы Брызін, ён не стаў спыняць машыну — і Брызін зрабіў крок на перарэз сініцынскай "Маздзе". Сініцын, скрывіўшыся, затармазіў, усім сваім выглядам паказваючы, што зрабіў зусім не тое, што хацеў бы зрабіць: пераехаць Брызін на прызднімі коламі, а пасля, калі ён пачне з-пад іх выпірацца, дадушыць заднімі. І — на ўсялякі выпадак — яшчэ раз праехацца — туды-сюды па галаве.

— Артур, з мяне штука зялёных, — сказаў Брызін. — Не крыўдуй.

— Сасунь сваю стукі ў сваю сялёную саку, — салаўём прасвістаў

Сініцын, і Брызін зразумеў, што гэтая фраза далася яму няпроста.

— Колькі? — спытаў ён са спагадай.

Сініцын паказаў тры пальцы.

— Пярэднія? — спытаўся Брызін з жалем і непадробным спачуваннем.

— Ты, сука, сцекуецца яссэ! — улоперак перакрывіла Артура. — Садусу! — і Брызін ледзь паспеў адскочыць ад рвануўшай на яго "Мазды".

Кантракту кранты. Сініцын знойдзе іншага пасярэдніка, калі ўжо не знайшоў, ён сам пасярэднікаў і выбірае. А гэта табе не штука, гэта многа-многа штук па штуцы. Брыльянтавыя зубы з плацінавымі сківіцамі можна ўстаіць. Во гэта страта, а ён правамі засмуціўся! Ай-я-яй... І што рабіць? Да каго і ў які бок бегчы? Да курвы Нінкі?.. Да курвы Нінкі, больш няма да каго. Калі нехта Артура і ўломіць, дык толькі яна. Бяда Сініцына не толькі ў тым, што ў яго імя з прозвішчам не супадаюць, а яшчэ і ў тым, што калі ўжо ён западае на бабу, дык па вушы з шапкай.

Праблема з машынай выглядала цяпер драбязой, але ўсё ж Брызін пазваніў на фірму свайму намесніку, які быў не столькі ягоным намеснікам, колькі бегуном туды і па тое, куды і па што пашлюць. Брызін сказаў яму, каб усё ён к чорту кінуў і знайшоў чалавека, які б зняў з машыны замок і падрабіў ключы.

— Чалавека я знайду, але як яго ў гараж усунуць?.. Дзе ад гаража ключы? — спытаўся намеснік, які не строіў з сябе бізнесмена і без крыўды адклікаўся на мянушку Бегунок.

— Нідзе, — сказаў Брызін. — Каб былі ад гаража, то былі б і ад машыны. Купі бензапілу і зрэж замок.

— А чаму бензапілою? — не зразумеў Бегунок.

“СТАРЫ ОЛЬСА” ВІРУЕ

“Стары Ольса” – “Вір”, Мн., 2001, Каічэз.

Гомельскі гурт “Стары Ольса” выдаў ужо нямаля сваіх альбомаў на касетах, але пераломным стаў для яго мінулы год, калі творы калектыву трапілі ў прэстыжную зборку беларускай гістарычнай музыкі «Легенды Вялікага княства» (БМАгропр), а потым выйшлі і асобнымі выданнямі на фірменных кампакт-дысках. Утыраж быў запушчаны не толькі найноўшы альбом “Вір” (2001), але і паўтораны на CD касеты выпуск “Келіх кола” (2000).

Што ж уяўляе сабой музыка гурта, які раней называўся “Рувіт”? Цяпер ад “Рувіта” застаўся на памяць толькі танец з аднайменнай назвай, пададзены ў дзвюх версіях – акустычнай (запісанай з выкарыстаннем дуды, ліры, флейты і г.д.) і электроннай.

Унікальныя гукі валынак, гусляў, варганаў, характэрныя рытмы і тэмбры музычных традыцый беларускага сярэднявечча ствараюць, аднак, звабную небяспеку для рэцэнзентаў і крытыкаў, якія ўжо неаднойчы выказваліся аб “адраджэнні нашай музычнай спадчыны” ў гэтым праекце.

Між тым, ніякага адраджэння тут няма, затое на яе – пераўвасабленне твораў розных эпох і нават розных народаў у стылістыцы беларускіх традыцый эпохі Рэнэсанса (“Полацкі шытак”, “Віленскія таблатуры”).

Прызнацца, вельмі смелы эксперымент. Затое якое цудоўнае новае жыццё атрымаў калісьці модны танец “Падэспань” (створаны ў 1898 годзе расіянінам А.Царманам). У версіі “Старога Ольсы” ад яго дыхнула ветрам старажытных рыцарскіх турніраў і замкавых балаяў.

Па-беларуску загучалі таксама латышскі танец “Анёл”, ірландскі

“Бранль”, цэнтральнаеўрапейскі “Трото”.

Зрэшты, большасць твораў альбома – плён фантазіі (заглыбленай акурат у музычныя традыцыі беларускага сярэднявечча) лідэра калектыву зміцера Сасноўскага. Апрацоўкамі і кампазіцыяй займаўся таксама А.Шаўцоў. Сярод запрошаных музыкаў нават на слых пазнаюцца зміцера Сідаровіч (экс-“Камэлот”, “Гаспадары з-пад Вільні”), Алесь Жура (“Artes Liberales”), удзельнікі славутых баранавіцкіх калектываў “Контрандас” і “Аварыйнае выйсце”.

Памятаю, на прэзентацыі CD “Легенды Вялікага княства” ўсім слухачам спадабаліся песні бар-

да З.Сідаровіча “Пена цёмнага піва” і “Гэй-га, Нямон”. Аказала-ся, і яны ўвайшлі ў новы альбом “Старога Ольсы”, умацаваўшы веру слухача ў здольнасць сучасных кампазітараў не толькі пераймаць модныя замежныя найгрышы, але і творча выкарыстоўваць свае глыбокія нацыянальныя традыцыі. Ва ўсім свеце гэта плынь атрымала назву new age, цяпер у ёй прысутнічае і Беларусь.

Асаблівы шарм стварае тут бонус-трэк “Беларусь архаічная”, дзе зміцера Сасноўскі без наватарскіх выдумак, праз няхітрыя, але выразныя традыцыйныя мелодыі проста дэманструе гучанне асобных інструментаў: акарыны, свірэлі, гусляў, дуды. Гэта як ключ да разумення ўсёй канцэпцыі альбома, дзе сучасная нью-зідж-музыка проста зацягвае ў вір самай глыбокай старажытнасці магчымых скляпенняў Мірскага ці Лідскага замкаў.

Праўда, ёсць у альбоме і наш народны танец з такою ж назвай – “Вір”. І гэта таксама ключ, які адчыняе дзверы пераемнасці традыцый.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

жыццёвыя сюжэты

УЗАЕМНАСЦЬ

Святлана Прохарцава некалі працавала і жыла ў Мар’ілёве. Цяпер яна на пенсіі і разам з мужам большую частку года жыве ў вёсцы Танькава Крычаўскага раёна ў доме маці, які замяніў былым гараджанам дачу. Яны апрацоўваюць прысядзібны ўчастак, разводзяць коз і курэй. Жыўнасць Святлана Іванаўна любіць і даглядае яе па-гаспадарску. А яе выхаванцы адказваюць ёй прыхільнасцю.

музейная зала

ЦУДЫ З УСЯГО СВЕТУ

Шмат цудоўнага ў Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеі. Пра яго мы ўжо расказвалі ў “Голасе Радзімы”. Але хочацца асобна пагаварыць пра “залу прыроды”. У ёй поўна цудаў з усяго свету.

Зойдзеш у гэтую залу – нібы трапляеш у казачнае каралеўства. Дзе яшчэ ўбачыш такую вялізную чарапаху? Панцыр – каля метра – амаль круглы, шэры, нібы шчыт старажытнага воіна. Гэта супавая чарапаха. Так яе назвалі, відаць, таму, што мяса жывёліны спажывае. У час паходаў маракі пры выпадку ім харчаваліся. І тамтэйшаму насельніцтву яно даспадобы. А жыве чарапаха ў акіянічных водах.

На стэндах дэманструецца шмат экзатычных істот, пераліваюцца рознымі колерамі каралы, перламутравыя ракавіны, марскія зоркі...

Самая вялікая і яркая – калекцыя матылькоў. Яна зачароўвае, здзіўляе разнастайнасцю, прыгажосцю. Міжволі думаеш: якая ж здольная мастачка – прырода! Колькі формаў, колераў! Тут і вялікія матылі, і маленькія. Адны ледзь не чорныя, аксамітныя. Іншыя – яркія, аж у вачах міту-

сіцца ад іх колераў. Калекцыя створана ў пачатку стагоддзя, але выглядае выдатна: так добра захавалася.

Экспанаты зроблены па-майстэрску і размешчаны прадумана: жывёлы марскія, наземныя, з розных кантынентаў. Падлога залы застаўлена шклянымі “домікамі” з чучаламі розных жывёл. І зноў нельга не падзівіцца іх разнастайнасці. Вось група імператарскіх пінгінаў. Яны нібы ў чорных фракках і белых кашулях. Цікавы лад іх жыцця. Радзіма пінгінаў – Антарктыда, дзе вечны лёд і холад. Выседжвае малых самцаў у спецыяльным “мяшкі” на жываце. Калі ж яны вылупяцца, дзяцей пачынае даглядаць самка.

Паморнік вялікі, альбатрос, тыгравы пітон, рагаты крумкач, вавёркі, барсукі... Гэта далёка не поўны пералік жывёл, чучала якіх экспануюцца ў “зале прыроды”. А экскурсаводы дасведчана

расказваюць пра іх жыццё, біялагічныя асаблівасці.

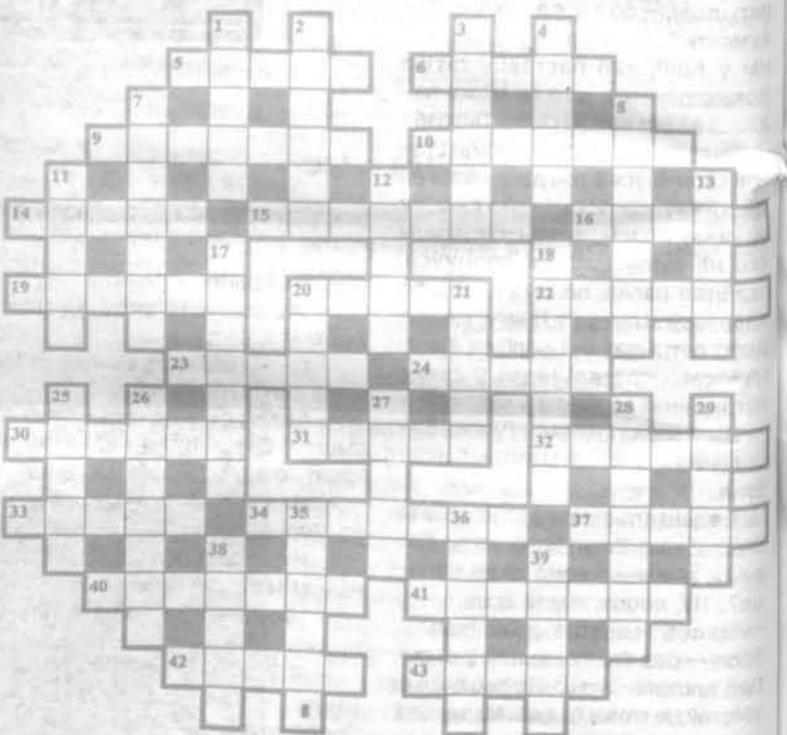
“Зала прыроды” адкрыта для наведвальнікаў у новым каралеўскім палацы. Яна прасторная, светлая, сапраўды каралеўская. Музей атрымаў частку палаца некалькі гадоў таму. Тут дзейнічае 6 залаў. Астатнія – археалагічныя, прысвечаныя гісторыі, прыродзе Беларусі ад старажытных часоў – засталіся ў Старым замку, які знаходзіцца побач з новым.

Мікалай ДЗЕЛЯНКОЎСКІ.

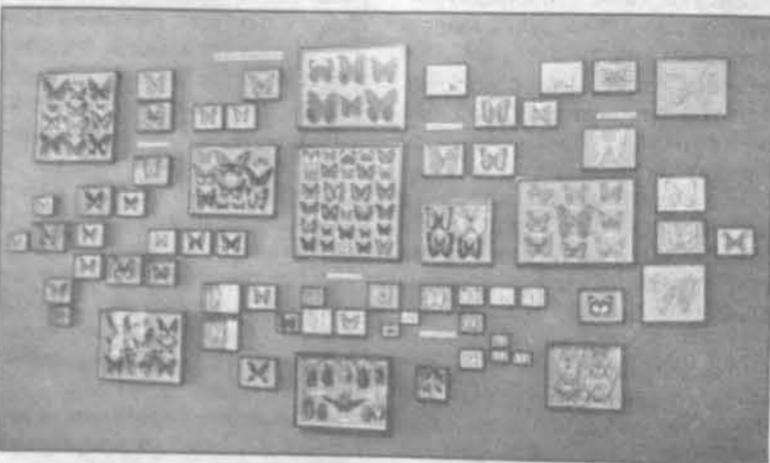
Фота Віктара СТАВЕРА.

крыжаванка ад любові іонавай

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 5. Рух з нагоды якой-небудзь урачыстасці. 6. Асоба, што вызначылася ў якой-небудзь галіне грамадскай дзейнасці. 9. Народная артыстка БССР, з 1961 года – у беларускім тэатры імя Я.Коласа. 10. Музычны ансамбль. 14. Настольнік. 15. Упрыгажэнне. 16. Той, хто знаходзіцца ў сваяцтве з кім-небудзь. 19. Сталіца дзяржавы на Балканскім паўвостраве. 20. Пачатак, першакрыніца чаго-небудзь. 22. Кавалерыст. 23. Зімовая вопратка з вырабленых шкур пушнага зверу. 24. Вадзяны вал. 30. У Старажытнай Русі: вялікае, пышна аздабленае памяшканне. 31. Беларускі графік, аўтар афармлення “Беларускіх народных казак”. 32. Аўстрыйскі паэт XIX – XX стагоддзяў, аўтар зборніка вершаў “Дуінезскія элегіі”. 33. Прадстаўнік заходнеславянскага народа. 34. Сукупнасць сродкаў, накіраваных на захаванне бяспекі краіны. 37. Тое, што і аблога. 40. Раз’юшаны, гнеўны стан. 41. Герой драмы М.Лермантава “Маскарад”. 42. Выказванне пшчыты. 43. Вынік рашэння матэматычнай задачы, прыкладу.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Вузкі стальные брус. 2. Камплект аднатыпнай мэблі, прызначанай для адной мэты. 3. Чалавек з дзіўнымі звычкамі, поглядамі. 4. Пара года. 7. Разрад, катэгорыя тавару па якасці. 8. Месяц каляндарнага года. 11. Біблейскі плод. 12. У рымскай міфалогіі: багіня дамашняга ачага. 13. Крышталічны парашок або камень, які выкарыстоўваецца ў медыцыне. 17. Салодкі кандытарскі выраб. 18. Апытная прылада для выпраўлення недахопаў зроку. 20. Нізкая вечназялёная кустовая расліна з лілова-ружовымі кветкамі. 21. Вадаспад на рацэ Суна ў Карэліі. 25. У час Вялікай Айчыннай вайны баец атрада “За Савецкую Радзіму”, у мірны час – беларускі пісьменнік, паэт. 26. Галаўны ўбор. 27. Вельмі раслаўсуджаны ў зямной кары мінерал. 28. Той, хто валодае чым-небудзь. 29. Страда, прынесена жывёлай. 35. Заснавальнік, пачынальнік якой-небудзь навукі, вучэння (кніжнае). 36. Сумеснае абмеркаванне якога-небудзь пытання. 38. Грошы або рэчы, што даюцца ў якасці подкупы. 39. Край зямлі каля вадаёма.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2 082 экз. Заказ 815. Падпісана да друку 8. 4. 2002 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).